

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

עין משפט
נר מצוה
ד א ב ג טו ט"ז א"ח ט"ח
חל טע"ז י:

כא:

הישן תחת המטה

פרק שני

סוכה

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) וימא יד: (ג) [לעיל דף יא:]
(ד) [לעיל דף יא:] (ה) עין
חסי' ישנים יומא דף י:
סוד"ה ור"י לטעמך,
(ו) ע"ז יט: ע"ש.

הנהגות הב"ח

(ח) רש"י ד"ס וסא ר'
שמעון וכו' קבע בעינן
דע"ז ד': (ז) תוס'
ד"ס שאין לה קבע
שמיטלטלת וכו' דירת
קבע בעינן כן פירש:

תורה אור השלם
(א) עור וכו' קבע בעינן
ובעצמות [גידים]
הסבבני: ואיכ"ל [א]
(ב) ויהי קעין שחול
על פלגי מים אשר פרו
ותן בעתו וקעלו לא
יבול וכל אשר יעשה
ה' [לעיל: ויהי א, ב]

ליקוטי רש"י

ר' יהודה פסמיה,
דאמר במסכת סוכה (דף
טז:) דירת קבע היא
והשכר סוכה גבוה
מעשרים אמה שאינה
ראויה לעשות אהל
במחלף קבע וכו' וימא
[ג:] דירת קבע, ראוי
לשחמם קטע וגולת
כמה [לעיל: ו:] שיחת
הדיוטין של סכמים נכריה
חולין נכריה ליתן לז' ללמודה אצל
השחם אשמיטין דלרין להטות און
אף לשיחמם שאף היא סופה להצין
זה דבר מורה, מדבריו משמע דבריו
מורה שהוא מתכוין ללמדן לתלמידים:
צריכה צימוד, לרין לשומעם שימנו
לכן לז': ועליו, דבר קל שז':
מתני' בכרעי המב', מטה שלמה:
ר' יהודה אומר כו', טעמא מפרש
בגמרא: גב' שאין לה קבע.
שמטלטלת על ידי מטה ור' יהודה
לטעמ' דאמר סוכה דירת קבע
בעינן: שמעמיה כו', ואע"פ שלא
למדנו פסול אלא לסכך הואיל ועיקרו
של סכך אלו מעמידין הוי כאלו
סכך דבר המקבל טומאה: אב' **סיכך**
על המטה, ולא סמך הסיכין
בכרעים אלא על גבי יחידות אצל
כל דופני הסוכה אינן אלא מטות
משלשה נדדן לא פסיל ר' יהודה
דא לא גמרי' פסול מיניה לסוכה אלא
לסיכין וזה לא הוא ולא מעמידו בפסולי'
ולעין קבע נמי יש קבע לסיכין:
מתני'

הנהגות וצינונים

[א] רש"ל מ"ז (גליון):
[ב] רש"ל מ"ז (גליון):
[ג] [ס"א חולין ש"ל]
[ד] [בצ"ז יט:]
איתא תלמוד ור"י
בפרש"י דהתם ודחא
[גליון] ובפרש"י בגמרא
וברש"י אי ג"כ
תלמוד: [ס] צ"ל
ברש"י (מלאכת שלמה)
וכ"ה בכת"י משניות:
[ו] [ורשב"ש] מ"פ ע"א
עין שם [גליון]:
[ז] צ"ל דטעמא שאין
לה קבע לפי שאין לה
עשרה טפחים (בארות
המים וכו' בחוספות
הרא"ש): [ח] צ"ל בגון
וכ"ה בדפוס:

ובעצמות ויודים תסוכבני, אף על גב דהאי קרא נאסר
כתיב כל שכן צהמה שכרסה למטה קעין אהל:

למדנו שעבדים פטורים מן הסוכה, ואע"פ דהאי מלתא עשה
שהזמן גרמא אנטרין לאשמועינן דלא חימא דחייצן

משום דכתיב משז קעין תדורו

דלקמן בשילהי פירקין (דף כח:):

שאיין

על ידי המטה ור' יהודה

לטעמיה דאמר סוכה דירת קבע כן

פירש בקונטרס לפי סברא זו מלינו

לממיר דפליגי נמי פסוקה שזרש

העגלה וגרים שפיר לעיל צפרק קמא

(דף יז:) ולקמן בפירקין (דף טז:)

צראש העגלה גבי פלוגמא דרצן

גמליאל ור' עקיבא צראש הספינה

דצראש העגלה נמי פליגי והא דמודה

רצן גמליאל צראש הספינה דכשרה

היכל דיכולה לעמוד צרות שאינה

מנזיה דיצבה כדאמר' לקמן (סז)

אע"פ דמטלטלת ע"י הספינה שאני

ספינה דאורחא נכחי וחשיבא קבע

אע"פ דמטלטלת ואפילו למאן דמפרש

הכא טעמא דמתניתין משום דבר

דפליגי נמי בטעמא דדירת קבע חדע

מדלא קאמר איכא ציניו כגון

סמך' בשדה חציה ומגדל המחזיקים

ארצנים סאה גלגל שהם כוריים

ציצא למאן דאמר לפי שאין לה

קבע הכא נמי אין לה קבע דמטלטלת

ולמאן דאמר לפי שמעמידה דבר

המקבל טומאה הוי כיון דצאין

צמדה סתרים דמתן פרק ט"ו

דלס' (מ"ח) ומיחו קשה דלקמן (דף

ג:) דפסיל ר' יהודה סוכה על גבי

צהמה מאי טעמא משום דכתיב חג

הסכות תעשה לך שבעת ימים סוכה

הראיה לצעה וזו אינה ראויה לפי

שאין עולין לה צ"ט והשחם חיפוף

ליה משום דמטלטלת ע"י צהמה

ואינה קבע מידי דהוה אסומך צכרעי

המטה וצירושלמי משמע דטעמא

לפי' שאין לה קבע שאין לה י

טפחים מן המטה עד לגג דהן פלוגמא

ד' וירא ור' אבא דהכא מתני לה

צירושלמי ד' אמי ור' אבא וזה

לשון אמר ר' אמי על שם שאין

מכרעי המטה לסכך עשרה טפחים

אמר ר' אבא משום שאין מעמידין

דבר טמא הא תני מעשה צירושלים

שהיו משלשין מטותיהן לפני חלונותיהן

והיו מסככין על גביהן אין חימר

משום שאין מעמידין על דבר טמא

הא לית ליה טעמא אלא משום שאין

מכרעי המטה לסכך י טפחים עד

כאן צירושלמי ואותן של אנשי ירושלים

היה עשרה מכרעי המטה לסכך והא

דקמי מתניתין רבי יהודה אומר אס

אינה יכולה לעמוד מעצמה אסורה

דמשמע הא יכולה לעמוד כמו¹⁹ שסמכה

על יחידות כשרה אע"פ שאין מכרעי

המטה לסכך עשרה לא חשיב

עראי כיון דלא שקיל לה למטה איכא

לה קבע כלומר אי שקיל לה למטה דמטה

בקבר התהום, כלומר כספק קבר: דיש במה אגרופים, מן הסכלים
לקרקע: נזהגין חיינו, אלמא אהל עראי לאו אהל הוא: הואי
ולגבה עשויה, לישן על גבה ולא תחמיה לפיכך אין לה שם אהל:
על הרועים, שמכניסין ראשיהן תחת כריסם: להכי נקט גבי מטה
מנעלים וסנדלים דאמר' צבצב צחרא

(דף טז:) אחיו מטה של תלמידי

חכמים כל שאין תחמיה אלא מנעלים

של צעל הצית צימות החמה וסנדלים

צימות הגשמים שנוחם שם כשהוא

צא לשכר ולישן חולין מנעליו ונותן

תחת מטתו אצל לתת תחמיה דכריס

אחרים גנאי הוא לו שמרגיל צני

הצית לשם¹⁸: ע"ז בני מעין, גג

שדרה שלהן מגין עליהן: תסוכבני,

אלמא סכך קרי ליה: ואיבעית אימא,

לר' יהודה מטה אהל היא אלא היינו

טעמא דשרי משום דסוכה אהל קצוע

הוא: ויא אחי עראי ומבטל קבע,

להסיר שם הסוכה מכאן: והא ר'

שמעון דאמר נמי סוכה קבע (טז:),

דע"ז ארבע' דפנות ואמר' צפרק

קמא (דף יז:) ר' יהודה ור' שמעון

ורצן גמליאל ור' אליעזר ואחרים

כולו סברא לכו סוכה דירת

קבע בעינן וקאמר במתניתין לפי

דרכינו למדנו שהינן תחת המטה לא

יאל ידי מוצתו: משיחתו, לשון שיחת

חולין ושמה: מלאת, חתא אגב

אורחיה דאיל לאשמועינן שני דברים

שלמדנו חולין צלשונו דבר שחול

להצין צ' דבר חידוש דלא אמר

מדבריו לא שמעינן מינה שהחם שיחת

חולין נכריה ליתן לז' ללמודה אצל

השחם אשמיטין דלרין להטות און

אף לשיחמם שאף היא סופה להצין

זה דבר מורה, מדבריו משמע דבריו

מורה שהוא מתכוין ללמדן לתלמידים:

צריכה צימוד, לרין לשומעם שימנו

לכן לז': ועליו, דבר קל שז':

מתני' בכרעי המב', מטה שלמה:

ר' יהודה אומר כו', טעמא מפרש

בגמרא: גב' שאין לה קבע.

שמטלטלת על ידי מטה ור' יהודה

לטעמ' דאמר סוכה דירת קבע

בעינן: שמעמיה כו', ואע"פ שלא

למדנו פסול אלא לסכך הואיל ועיקרו

של סכך אלו מעמידין הוי כאלו

סכך דבר המקבל טומאה: אב' **סיכך**
על המטה, ולא סמך הסיכין
בכרעים אלא על גבי יחידות אצל
כל דופני הסוכה אינן אלא מטות
משלשה נדדן לא פסיל ר' יהודה
דא לא גמרי' פסול מיניה לסוכה אלא
לסיכין וזה לא הוא ולא מעמידו בפסולי'
ולעין קבע נמי יש קבע לסיכין:
מתני'

בדבר המקבל טומאה הרי מעמידה בדבר המקבל טומאה אמר
אביי: לא שנו אלא סמך אבל סיכך על גב המטה כשרה מאי טעמא
למאן דאמר לפי שאין לה קבע הרי יש לה קבע למאן דאמר מפני
שמעמידה בדבר המקבל טומאה הרי אין מעמידה בדבר המקבל טומאה:
מתני'

בדבר המקבל טומאה הרי מעמידה בדבר המקבל טומאה אמר
אביי: לא שנו אלא סמך אבל סיכך על גב המטה כשרה מאי טעמא
למאן דאמר לפי שאין לה קבע הרי יש לה קבע למאן דאמר מפני
שמעמידה בדבר המקבל טומאה הרי אין מעמידה בדבר המקבל טומאה:
מתני'

בדבר המקבל טומאה הרי מעמידה בדבר המקבל טומאה אמר
אביי: לא שנו אלא סמך אבל סיכך על גב המטה כשרה מאי טעמא
למאן דאמר לפי שאין לה קבע הרי יש לה קבע למאן דאמר מפני
שמעמידה בדבר המקבל טומאה הרי אין מעמידה בדבר המקבל טומאה:
מתני'

בדבר המקבל טומאה הרי מעמידה בדבר המקבל טומאה אמר
אביי: לא שנו אלא סמך אבל סיכך על גב המטה כשרה מאי טעמא
למאן דאמר לפי שאין לה קבע הרי יש לה קבע למאן דאמר מפני
שמעמידה בדבר המקבל טומאה הרי אין מעמידה בדבר המקבל טומאה:
מתני'

בדבר המקבל טומאה הרי מעמידה בדבר המקבל טומאה אמר
אביי: לא שנו אלא סמך אבל סיכך על גב המטה כשרה מאי טעמא
למאן דאמר לפי שאין לה קבע הרי יש לה קבע למאן דאמר מפני
שמעמידה בדבר המקבל טומאה הרי אין מעמידה בדבר המקבל טומאה:
מתני'

בדבר המקבל טומאה הרי מעמידה בדבר המקבל טומאה אמר
אביי: לא שנו אלא סמך אבל סיכך על גב המטה כשרה מאי טעמא
למאן דאמר לפי שאין לה קבע הרי יש לה קבע למאן דאמר מפני
שמעמידה בדבר המקבל טומאה הרי אין מעמידה בדבר המקבל טומאה:
מתני'

בדבר המקבל טומאה הרי מעמידה בדבר המקבל טומאה אמר
אביי: לא שנו אלא סמך אבל סיכך על גב המטה כשרה מאי טעמא
למאן דאמר לפי שאין לה קבע הרי יש לה קבע למאן דאמר מפני
שמעמידה בדבר המקבל טומאה הרי אין מעמידה בדבר המקבל טומאה:
מתני'

בדבר המקבל טומאה הרי מעמידה בדבר המקבל טומאה אמר
אביי: לא שנו אלא סמך אבל סיכך על גב המטה כשרה מאי טעמא
למאן דאמר לפי שאין לה קבע הרי יש לה קבע למאן דאמר מפני
שמעמידה בדבר המקבל טומאה הרי אין מעמידה בדבר המקבל טומאה:
מתני'

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) אכלת פיי"ז מ"ה, (ב) ונספפתא דלהלות פיי"ג, (ג) עירובין יד, לעיל יח, [וש"נ], (ד) [עירובין ט, וש"נ], (ה) פיי"ז ה"י.

הנהגות הב"ח

(א) גמ' דמי אית בה טפח וכו' וכי לית בה טפח לא אמרינן: (ב) רש"י ד"ה קנה עולה וכו' דלמרינן רואין כל שאילו וכו' ובשרה: (ג) ד"ה רב וד"ה ושמאל וד"ה רב תני הד"ל: (ד) ד"ה תחמיה טמא וכו' לצין העליונה טהור ואין טומאה: (ה) ד"ה על גב העליונה: (ו) ד"ה היו העליונות וד"ה טומאה הד"ל: (ז) ד"ה צנייהן וכו' דנ"ל כשיש בהן פומח טפח אכל אין בהן פומח טפח טומאה בוקעת וטומאה בוקעת ויורדת הס"ד:

גליון הש"ס

[מכמי רש"י ד"ה קנה עולה וכו' דאמרינן כל שאילו היו מוכוכין בשוה היתה צילתה מוכמתה כשרה, וכן דעת חס' לעיל דף ט"ז ד"ה הא קא מנטרף וכו']:

ליקוטי רש"י

קורה היוצאה, להמיר המני ומתנה על רוחב פחה המני מכותל לכותל וזו אינה נמנעת לשני הכתלים, וכן שתי קורות בו', ועל כהן צרמנע אויר פחות מנ' שלא נסמון לזוין [לעיל יח].

הנהגות וצינונים

[א] צ"ל רבא אמר וכו'ה ברי' (גליון): [ב] צ"ל כנגדה (דפרי' רש"י): [ג] צ"ל ע"י רוחב (דבש חמור): [ד] צ"ל כנגדה (דפרי' דא"ר שצ"ל כנגדה (רש"י): [ה] צ"ל ובשרהן (מנחם משיב נפש): [ו] [עיי' רש"ל רש"א] (גליון): [ז] עיין רש"י דג"י רש"ל בהן: [ח] ג"י רש"ל בהן (גליון). והרש"ש כתב דאכ"מ של הגהת הרש"ל אלא ברש"י ד"ה ביניהן עיי"ש:

לעזי רש"י

שו"תב"א, פירוש קורות הימ (שהעליה עשויה צנן), הקנים או הקרשים (שמקרה צהם את הימ) (ערך ערך קר י'). ברי"ב, פירוש קורות העליה (שהג עשוי צנן) (ועיין רש"י יחזקאל מא, כה"ט).

הישן תחת המטה

בתני' סוכה המדובללת. לקמן מפרש לה בגמרא: ושיצלתה מרובה מחמתה כשרה. ליכא לאקשווי תנינא חדא זימנא (לעיל דף ב.) שחמתה מרובה מזילתה פסולה אינן דומות זו לזו דמיקשיא קשין אהדדי כדמרינן להו בגמרא ומשינין: המעובה כמין בית. שסך

שלה עב מאל: **גב'** **ענייה**. **שיש**

צסככה קנים מעט **ויש** **צה** **אזיר** **הרצה** **אלא** **שאין** **צו** **שלשה** **ציחד**:

קנה **עולה** **וקנה** **יורד**. שלא השוה הסך להשכיז הקנים זה אלל זה אלא אחד למעלה ואחד למטה ומחוך כך חמתה מרובה מזילתה ואשמעינן מתמיחין דלמרינן (ג) כל שאילו היו מסוככין צשוה * היתה צילתה מרובה מחמתה כשרה: (ג) רב תני **חדא**. מדובללת ושללתה מרובה מחמתה אחדל סוכה קיימי: ושמואל' **תני**. מתני' צתרי סוכות: רב תני **חדא**. סוכה שהיא ענייה שהיא מדובללת מדולדלת אס צילתה מרובה מחמתה כשרה: ושמואל' **תני** **תרת**. סוכה מצוללת כשרה דלמרינן רואין ושללתה מרובה מחמתה מילתא אחריתי היא דלשמעינן נמי צסוכה ענייה שיש צה חמה אס צילתה מרובה כשרה: **לא** **שנו**. דשמואל דקנה עולה וקנה יורד כשרה דלמרינן רואין: **אלא** **דאין** **בין** **זה** **לזה** **שלשה**. לכל פחות משלשה חדל היא: שאין בגגו. צקנה העולה רחצ טפח דלאו שס אהל עליה לאחשוי ולמימר ציה חצוט רמי השפל והשלך אוחו על

האזיר שתחמיו דהיינו נמי ענין גוד אחית אלל לענין מחמיה דהוי חודה של מחמיה שייך למימר גוד אחית משוך אותה והורד ולענין המוטל לרוחב^[2] וצא לסחוס אזיר שייך למימר חצטא: אמרינן חבוט רמי. כשצטצה שלשה ויותר דאילו צפחות מג' לאו חצוט הוא שהרי הוא כמושכצ עליו:

ה"ג **לכך** **מתמיחן** **צאהלות** **קורות** **הבית** **והעלייה** **שאין** **עליהן** **מעזיבה** **והן** **מכוונות** **טומאה** **תחת** **אחת** **מהן** **תחתיה** **טמא** **בין** **התחתונה** **לעליונה** **ביניהם** **טמא** **על** **גבי** **העליונה** **כנגדה** **עד** **לרקיע** **טמא** **היו** **העליונות** **כבין** **התחתונות** **וטומאה** **תחתיהן** **תחת** **כולן** **טמא** **על** **גביהם** **כנגדן**^[7] **עד** **לרקיע** **טמא**. וה"פ קורות הבית אותן שהעליה עשויה צהן שקורין שולצי"ל קורות העלייה הן שהגג עשוי צהן

שקורין טרי"צ וגגין שלהן חלקין היו ושזין ומניחין הנסרין מקורה לקורה כמין תקרת עלייה: **שאין** **עלייהם** **מעזיבה**. **ולא** **נסרים** **ומעזיבה**

לאו **דוקא** **נקטו** **אלא** **דקחם** **היכא** **דליכא** **מעזיבה** **ליכא** **נסרים**: והן מכוונות. העליונות מכוונות כנגד התחתונות ומאהילות עליהן: **טומאה**

הצית מטה ומעלה טהור ואף כנגד אותה הקורה למעלה דהיינו צינה לצין העליונה (ז) ואין טומאה אלל תחתיה לצד: **בין** **תחתונה** **לעליונה** **לעליונה** **טמא**. כל כלים צצין אותם השמים טמא שהעליונה מאהלת על הטומאה ומציאה את הטומאה על פני כל אורכה תחתיה: **על** (ה) **העליונה**. ואס טומאה על העליונה: כנגד הטומאה עד לרקיע **טמא**. שהרי אין דצר חוץ הימנה ומעלה: (י) **היו** **העליונות** **כבין** **התחתונות**. שלל היו מכוונות זו כנגד זו אלל העליונות מכוונות כנגד האזיר שצין התחתונות: **טומאה** **תחת** **אחת** **מהן** **תחתיה** **טמא**. דלמרינן ככל העליונות חצוט רמי והשליכס צין התחתונות והוי כל הצית מקורה והוי אהל אחד וכדמוקי צצרייתא שהיה רוחצ העליונות כשיעור אזיר שצין התחתונות: **ותני** **עלה**. הכי גרסינן לה דצ"ל צומן שיש צהן טפח ויש ציניהן פותח טפח אצל אין ציניהן פותח טפח טומאה תחת אחת מהן תחתיה טמא ועל גציהן טהור ולא גרסינן אין צהן טפח. והכי פירושא דצ"ל דכולה מתמיחין צשים צהן טפח כשיש צתחתונות הללו טפח וציניהן פותח טפח מחוקמח מתמיחין שפיר דלמרינן חצוט רמי כשהן^[8] מכוונות טומאה תחת אחת מהן תחתיה טמא ותו לא לכין דכיון דיש צה טפח מציא את הטומאה וחוצץ צפני הטומאה הלכך תחתיה טמא ועל גצה טהור טומאה על גצה תחתיה טהור רמי אפי' כנגד הטומאה דחולצת וכשאלין מכוונות כיון דיש ציניהן פותח טפח והעליונות רחצן כשיעור אזיר שצין התחתונות כדקמי העליונות כצין התחתונות שהן כנגד האזיר וכשיעורין טומאה תחת אחת מהן כולן טמא דלמרינן חצוט רמי אצל אין ציניהן פותח טפח נמאל שאין צרוחצ העליונות טפח טומאה תחת אחת מהן מן התחתונות תחתיה טמא ותו לא דלא אמרינן חצוט רמי: ביניהן. צין התחתונות לעליונות^[1] כשהן מכוונות טהור והוא הדין צשאין מכוונות שעל גצה טהור ותחתיה טמא דכיון דיש צה טפח מציאה עומאה לכל אורך שתחתיה וחולצת צפני הטומאה לטהר על גצה. ומאל דגריס אין צהן טפח טועה דאס כן טומאה תחת אחת מהן אין כל תחתיה טמא דאין צה שיעור להציא טומאה ואין על גצה כנגד הטומאה טהור שאין צה שיעור לחוץ וטומאה על גצה כנגד הטומאה טמא ומתחתיה נמי טמא דטומאה צוקעת ויורדת שאין צה שיעור לחוץ וצתוספתא [דאהלת פיי"ג] גרסינן צהדיא צמסקנא צמה דצרים אמורים פעס שניה וגרסינן הכי צמה דצרים אמורים כשיש (י) פותח טפח אצל אין ציניהן^[1] כו': **לָהּ** **שמעתא**. דרצא: פחות מארבעה כו'. רכן שמעון סצירה ליה פחות מארצעה לצוד ככל דוכחא:

היישן תחת המטה

פרק שני

סוכה

כב.

קנה **עולה** **וקנה** **יורד**. שלא השוה את הסך להשכיז את הקנים זה אלל זה אלא אחד למעלה ואחד למטה ומחוך כך חמתה מרובה מזילתה ואשמעינן מתני' דלמרינן רואין כל שאילו היו מושכצין צשוה היתה צילתה מרובה מחמתה כשרה כך פירש הקונטרס. משמע לפירושו דכשיש צין זה לזה שלשה דפסולה לאצי היינו מטעס חמתה מרובה מזילתה ולא יתכן דכיון דלא קיימה חמה צראש כל אדס היתה צילתה מרובה אין לפסול צצציל חמה הצא מן הלד צאלכסון ועושה אותה חמתה מרובה אלא היינו טעמא משוס דלא חשיצ סכך להצטרף כי האי גונא כשיש צין זה לזה שלשה אצל כי ליכא שלשה כלצוד דמי והכל אחד:

קורות **הבית** **והעלייה**. משנה היא צמסכת אהלות פרק י"צ ותני עלה צרייתא היא כך היא שנויה צתוספתא דאהלות^[2] צמה דצרים אמורים צומן שיש ציניהן^[1] פותח טפח אצל אין ציניהן^[1] פותח טפח וטומאה תחתיהן תחתיה טמא על גציהן וציניהן טהור ציניהן או על גציהן כנגדן עד לרקיע טמא ותחתיהן טהור דכ"ל צומן שיש צהן פותח טפח אין צהן פותח טפח טומאה צוקעת ועולה צוקעת ויורדת והשתא הך צרייתא אסיפא דמתמיחין קאי שהעליונות כצין התחתונות דכשהתחתונות אין צין זו לזו פותח טפח נמאל דעליונות אין צהן פותח טפח שהן כצין התחתונות הלכך כשיש טומאה צתחתונות תחתיהן טמא שכל אחת ואחת מציאה טומאה על כולה הואיל ויש צרצצה טפח וציניהן טהורות כיון דאין צעליונה רוחצ טפח לא אמרינן חצוט רמי ליחצצ האזיר שצין התחתונות כסחוס ועל גצו נמי טהור דחולצת צפני הטומאה דכיון דיש צו צרוחצ טפח והדר קאמר דצ"ל דמציאות טומאה וחוצין כשיס צרחצן של תחתונה טפח אצל אין צרחצן טפח צין שהטומאה תחתיהן צין שהטומאה על גציהן כנגד הטומאה טמא ומן הלד טהור:

הא **מכותל** **זה** **ואינן** **נוגעות** **זו** **בזו** **פחות** **משלשה** **אינו** **צריך** **להביא** **קורה** **אחרת** **שלשה** **צריך** **להביא** **קורה** **אחרת**^[7] **רבן** **שמעון** **בן** **גמליאל** **אומר** **פחות**

ולא **נסרים** **ומעזיבה**. **שאין** **עלייהם** **מעזיבה**. **ולא** **נסרים** **ומעזיבה** **תחת** **אחת** **מהן**. תחת אחת מהתחתונות: תחתיה **טמא**. על פני כל אורכה דיש צרוחצה טפח כדמפרש לקמן ומציאה את הטומאה וכל שאר הצית מטה ומעלה טהור ואף כנגד אותה הקורה למעלה דהיינו צינה לצין העליונה (ז) ואין טומאה אלל תחתיה לצד: **בין** **תחתונה** **לעליונה** **לעליונה** **טמא**. כל כלים שצין אותם השמים טמא שהעליונה מאהלת על הטומאה ומציאה את הטומאה על פני כל אורכה תחתיה: **על** (ה) **העליונה**. ואס טומאה על העליונה: כנגד הטומאה עד לרקיע **טמא**. שהרי אין דצר חוץ הימנה ומעלה: (י) **היו** **העליונות** **כבין** **התחתונות**. שלל היו מכוונות זו כנגד זו אלל העליונות מכוונות כנגד האזיר שצין התחתונות: **טומאה** **תחת** **אחת** **מהן** **תחתיה** **טמא**. דלמרינן ככל העליונות חצוט רמי והשליכס צין התחתונות והוי כל הצית מקורה והוי אהל אחד וכדמוקי צצרייתא שהיה רוחצ העליונות כשיעור אזיר שצין התחתונות: **ותני** **עלה**. הכי גרסינן לה דצ"ל צומן שיש צהן טפח ויש ציניהן פותח טפח אצל אין ציניהן פותח טפח טומאה תחת אחת מהן תחתיה טמא ועל גצה טהור טומאה על גצה תחתיה טהור רמי אפי' כנגד הטומאה דחולצת וכשאלין מכוונות כיון דיש ציניהן פותח טפח והעליונות רחצן כשיעור אזיר שצין התחתונות כדקמי העליונות כצין התחתונות שהן כנגד האזיר וכשיעורין טומאה תחת אחת מהן כולן טמא דלמרינן חצוט רמי אצל אין ציניהן פותח טפח נמאל שאין צרוחצ העליונות טפח טומאה תחת אחת מהן מן התחתונות תחתיה טמא ותו לא דלא אמרינן חצוט רמי: ביניהן. צין התחתונות לעליונות^[1] כשהן מכוונות טהור והוא הדין צשאין מכוונות שעל גצה טהור ותחתיה טמא דכיון דיש צה טפח מציאה עומאה לכל אורך שתחתיה וחולצת צפני הטומאה לטהר על גצה. ומאל דגריס אין צהן טפח טועה דאס כן טומאה תחת אחת מהן אין כל תחתיה טמא דאין צה שיעור להציא טומאה ואין על גצה כנגד הטומאה טהור שאין צה שיעור לחוץ וטומאה על גצה כנגד הטומאה טמא ומתחתיה נמי טמא דטומאה צוקעת ויורדת שאין צה שיעור לחוץ וצתוספתא [דאהלת פיי"ג] גרסינן צהדיא צמסקנא צמה דצרים אמורים פעס שניה וגרסינן הכי צמה דצרים אמורים כשיש (י) פותח טפח אצל אין ציניהן^[1] כו': **לָהּ** **שמעתא**. דרצא: פחות מארבעה כו'. רכן שמעון סצירה ליה פחות מארצעה לצוד ככל דוכחא:

שמי

עין משפט

נר מצוה

ה א מיי פ"ה מסלכות סוכה הלכה יט כ סמג עשין מנ טוש"ע א"ח סי' תרלז סעיף ד:

י ב ג ד מיי' שס הלכה כל טוש"ע שס סעיף ה:
ז ה ו מיי' פיי"ז מהל' טומאה מנ הל' ו:

רבינו חננאל

מתני' סוכה מדובללת ושיצילתה מרובה מחמתה כשרה. רב אמר מאי מדובללת ענייה מודללת וחדא קתני במתני' הענייה שצילתה מרובה מחמתה כשרה שמואל אמר מאי מדובללת מבולבלת קנה עולה וקנה יורד ותרתיו קתני במתני' קנה עולה וקנה יורד ושיצילתה מרובה מחמתה כשרה. דאמר קנה עולה וקנה יורד לא שנו אלא שאין ביניהן ג' טפחים דאמרינן כל פחות מג' כלבוד דמי אבל יש ביניהן ג' טפחים וטומאה תחתיהן תחתיה טמא על גציהן וציניהן טהור ציניהן או על גציהן כנגדן עד לרקיע טמא ותחתיהן טהור דכ"ל צומן שיש צהן פותח טפח אין צהן פותח טפח טומאה צוקעת ועולה צוקעת ויורדת והשתא הך צרייתא אסיפא דמתמיחין קאי שהעליונות כצין התחתונות דכשהתחתונות אין צין זו לזו פותח טפח נמאל דעליונות אין צהן פותח טפח שהן כצין התחתונות הלכך כשיש טומאה צתחתונות תחתיהן טמא שכל אחת ואחת מציאה טומאה על כולה הואיל ויש צרצצה טפח וציניהן טהורות כיון דאין צעליונה רוחצ טפח לא אמרינן חצוט רמי ליחצצ האזיר שצין התחתונות כסחוס ועל גצו נמי טהור דחולצת צפני הטומאה דכיון דיש צו צרוחצ טפח והדר קאמר דצ"ל דמציאות טומאה וחוצין כשיס צרחצן של תחתונה טפח אצל אין צרחצן טפח צין שהטומאה תחתיהן צין שהטומאה על גציהן כנגד הטומאה טמא ומן הלד טהור:

הא **מכותל** **זה** **ואינן** **נוגעות** **זו** **בזו** **פחות** **משלשה** **אינו** **צריך** **להביא** **קורה** **אחרת** **שלשה** **צריך** **להביא** **קורה** **אחרת**^[7] **רבן** **שמעון** **בן** **גמליאל** **אומר** **פחות**

השק שלמה על ר"ח

(6) גאלה דצ"ל כל הצית טמא דכאן אין הקורות של צמ וכו'.

ח א מ"י פ"ז מהלכות
שבת הלכה כה טו"ע
ל"ח פ"י שם טו"ע כג:
ט ב מ"י שם טו"ע שם
טע"ף כג:
י ג מ"י פ"ה מהלכות
סוכה הלכה יט סמג
עש"ן מה טו"ע ל"ח פ"י
תלמוד טע"ף כג:
יא ד מ"י שם ה"ל כה
טו"ע שם טע"ף ג:
יב ה מ"י פ"ד מהלכות
סוכה ה"ל ו' טו"ע
ל"ח פ"י מהלכות טע"ף כג:
יג ו מ"י שם טו"ע שם
טע"ף ג:

רבינו חננאל

בהן טפח ולא ביניהן
פוחת טפח טומאה
תחתיתן [תחתיתן] טמא
ביניהן ועל גביהן טהור
אלמא כי יש בקורה טפח
אמרינן חבטו רמי אין
בקורה טפח לא אמרינן
וכן בסוכה אם יש בגגה
טפח אע"פ שקנה יורד
מחבירו יותר מג' טפחים
אמרינן חבטו רמי.
ומקשי רב אשי לרב
כהנא איני דבמילי
אחרייתא וזלתי הטומאה
כל היכא דליכא טפח לא
אמרינן חבטו רמי והתניא
בעירובין פרק מבין קורה
היצאה מכותל זה ואינה
נוגעת בכותל כו' עד וכן
היצאה מכותל זה ואינה
נוגעת בכותל כו' עד וכן
בב' קורות המתאימות
ולא בוד לקבל אריח ולא
בדו לקבל אריח אם
מקבלות אריח לרחוב
טפח אין צריך להביא
קורה אחת כו'. פי'
הקורה המתרת במבוי
צריכה להיות רחבה כדי
לקבל אריח כדעת הקורה
כר אם אינה יכולה לקבל
אריח אינה מתרת ושניין
בדו הברייתא ב' קורות
המתאימות כלומר נותנת
זו בצד זו על פי המבוי אם
יש בשתייהן רחוב טפח
כדי לקבל אריח לרחוב
דיי לן ומתירות המבוי
וקתני על אלו ב' קורות
שאין באחת מהן טפח הוי
נתנת אחת למעלה ואחת
למטה ר' יוסי ב' יהודה
אומר רואין העליונה
כאילו היא למטה
והתחתונה כאילו היא
למעלה כו' הנה אע"פ
שאין באחת מהן טפח
אמרינן חבטו רמי. ושניין
תריץ ואימא הכי ובלבד
שלא תהא העליונה
למעלה מכ' אמה אלא
בתוך כ' והקורה
התחתונה סמוכה לה
בפחות מג' אי נמי כו'
כעין הראשון ופשוטה
היא. ומדמתרין אביי
ורבא אליבא דשמואל
דאיתן בתראי ש"מ
דכוותיה סבירא להו
דמירובלית קתני במתני'
מירובלית היא ותתרי'
קתני: (א) פי' החמה והצל
בזמן דאיתן בהדרי פסולה
דסכך ששקוב כי זוזא
מלעיל נראה בקרקע
הנכנסת מאותן נקב
כאיסתרא שהוא יתר אבל
בקרקע אם שרין שיעור
החמה והצל כשרה היא
שלמעלה החמה מעוטא
מן הצל והמעובה כמין
בית אע"פ שאין הכוכבים
נראין מתוכה כשרה
ואסיקנא (ב) כוכבי חמה
בעין: מתני' העושה
סוכתו בראש העגלה או
בראש הספינה כשרה
ועולין כו'. ואוקימנא
ביבולה

הא זה וזה בתוך עשרים אמרינן חבטו רמי. ול"ח מ"א קושיא
אלפרין מרבי יוסי צרי יהודה ליסייעיה מרצן דלית להו
רואין דהא רצן פליגי עליה כדמוכח פ"ק דעירובין (דף יז. וס)
דלמר רבי רבי יוסי סבר לה כחצה כחצה ופליגי עליה כחצה סבר
לה כחצה כחצה דלית ליה רואין
ויש לומר דטעמא דרצן לאו משום
דלית להו חטט רמי בפחות מטפח
אלא משום דפסלי קורה המונחת
בזוית ענין שאינה ראויה לקבל אריח
דבעו רחצה וצריאה ולא אמרינן
רואין לפסול¹ קורה הניטלת צרות
ושמי קורות המתאימות אפילו בפחות
משלשה משום דלראיה² לקבל אריח
עו אצל אי הוה להו הכא (ג) רואין
אפילו בפחות משלשה יש לנו ללמוד
מדברי רבי יוסי צרי יהודה שאפילו
במפולג שלשה היו אומרים רואין דהא
לא פליגי (לאלא³) במאי דלית להו
רואין אלא מטעמא דפרישית:

אבל בשלשה כיון דלית ביה טפח
לא אמרינן חבטו רמי.
השתא אסיקנא דטעמא אמרינן חטט
רמי אפילו בשלשה ומימא דצפרק
קמא דעירובין (דף ט. וס) אמרינן
גבי היטה קורמו משוכה או תליה
גון שניין שמי ימידות עוקמות על
שני כותלי מצי שאין גבוהה שלשה
ואין צעקמיומון שלשה וקא משמע
לן דלמרין לצד וחטט ולמה לי
שאין גבוהה שלשה כיון דקורה רחצה
טפח אפילו גבוהה שלשה נמי אמרינן
חטט רמי ויש לומר דלא דמי דנלאו
הכי מיקשי לן הסם בלאו טעמא
דחטט רמי לימכשר האי מצי כיון
דאין הקורה למעלה מעשרים אלא
היינו טעמא כדלמרין הסם דבעין
קורה על גבי מצי ואפילו הוי קורה
משום מחילה⁴ צעין היכר קמא ולא
חשיב היכר כלל אלא אם כן הוי
בתוך שלשה כי היחא דהסם⁵ דהניח
מבחוץ ואפילו סמוך לכותל:

כאן מלמעלה באן מלמטה. הא
דדייקין כי הדדי פסולה
למעלה קאי ציש צין קנה לחצרו
כמלא קנה אפילו מלמטה פסולה לפי
שחמת האיר נראית בלאך רחצה מן
הצל של סכך והא דדייקין כי הדדי
כשרה נקט שיעוריה מלמטה שהחמה
והצל שזין צדוע שהקנים רחצים מן
האיר: ¹**כחצה** מלמעלה באיסתרא
מלמטה. כשנקב רחצה מלמעלה

כשיעור זוז חמתה מרובה מלמטה כשיעור סלע כך פירש בקונטרס
והקשה ר"ת דרז פפא גופיה דהכא אית ליה פ' קמא דעירובין (דף
טו:) פרוץ כעומד מותר והסם נמי פסקינן הלכמא הכי ועוד קשה
דלמר פרק קמא דקידושין (דף יא:) דעבדי אינשי דקרו לפלגתא
דזוזא איסתרא * אלמא דאיסתרא פחות מזוזא ומפרש רבינו חס כאן
מלמעלה מי שמודד האיר מלמעלה כי הדדי כשרה לפי שהוא עומד
כפרוץ אצל העומד מלמטה בלאך ומעין כלפי מעלה ודומה כי
הדדי פסולה לפי שהאיר שהוא רחוק ממנו ורואה לדבר ונהי צעיינו כחגים
כאיסתרא מחמת שהוא רחוק ממנו ורואה לדבר ונהי צעיינו כחגים
(במדבר יג) וכוז גדול בשמים דומה צעיינו כקטן כדמוכח צפרק
המוכר את הספינה (ב"ב דף עב.)⁶: **שתיים** באיין ואחת בידי
אדם. סמך קרקעית הסוכה רובה צאלין ועשה סביבה בראש האילן
שתי מחילות ואחת עשה צדי אדם צאלין וסמך קרקעית הסוכה
בזמנא הדופן והגביה הדופן ממנו ולמעלה עשרה או שמים צדי אדם ואחת צאלין
שאינה יכולה לעמוד בסמיכת שמים שצאלין אין עולין לה ציוס עוז דמשחמש צאלין כך פירש בקונטרס ולא משמע הכי פרק מי
שהשחין (שם דף קד: וס) דדייק מהכא דלדדים אסורין דלמרין מאי לאו דחק ציה צאלין ואנח ציה קנים צאלין דהוי להו דלדין ומשמע
דמירי שהאילן דפנות לסוכה וקנים של סוכה נסמכין על האילן ואם יכנס צה ציוס עוז גורה שמה יניח חפצו על הסכך וכן פירש שם בקונטרס:

שתי קורות המתאימות כו'. דמתן צעירובין (דף יג:) הקורה שאמר
רחצה כדי לקבל אריח והאירח חצי לציה של שלשה טפחים דיה
לקורה שחמה רחצה טפח כדי לקבל אריח לרוחצו והסם פריך
טפח ומחצה צעי ומשי שזלטת לשני צדי הקורה אצבע לכל רוח
ומלצנן צעיינא ואם לא היטה לו קורה
רחצה טפח ונתן שמים זוז צלד זוז
דהיינו מתאימות כעין תלומים: אם
מקבלות אריח לרחוב טפח. כשכן
סמוכות זוז לו אין צריך להציל קורה
אחרת ואם לאו שאין שמיין רחצות
טפח צריך להציל קורה אחרת:
רבי שמעון בן גמליאל אומר אם
מקבלות לאורכו שלשה אין צריך להביא
קורה אחת. רבן שמעון בן גמליאל
להקל צה כלומר אפילו אין צה טפח
ואם מושב על שמיין אריח לרחצו
אינו עומד מרחיקן זוז מזו ומושב
עליהן לאורכו וצלד שיהו צריאות
לקבל כוודו ואורכו של אריח שלשה:
ואם לאו. שאין צריאות לקבלו צריך
להציל קורה אחרת: היתה אחת
למעלה ואחת למטה. כשהשנין זוז
אצל זוז לא נתנס צוהה אלא זוז
נמוכה וזו גבוהה: רואין את העליונה
כאילו היא למטה. צוהה לזו או את
המתחונה כאילו היא למעלה אלא
צדמתה: (ב) ובלבד שצא תהא עליונה
למעלה מעשרים. ללאך דאינו מקום
להכשר קורה: ולא תחתונה למטה
מעשרה. ללאך שאין מחילה בפחות
מעשרה: הא זוז וזו בתוך עשרים.
אפילו העליונה סמוכה לשפת עשרים
והמתחונה לשפת עשרה קא סלקא
דעתך דמכשר אלמא אמרינן חטט
רמי בפחות מרוחצו טפח: תריץ הכי.
כלומר רואין דקאמר פחות מג' הוא
וצלד דקתני הכי קאמר וצלד שלא
תהא עליונה כו': באן מלמעלה
באן מלמטה. הא דדייקין כי
הדדי פסולה למעלה קאי כשיש
צין קנה לקנה כמלא קנה אפילו
מלמטה פסולה לפי שחמת האיר
נראית בלאך רחצה רחצה מן הצל
של סכך והא דדייקי כי הדדי כשרה
נקט שיעוריה מלמטה שחמה וצל
שזין צדוע שהקנים רחצים מן האיר:

כחצה מלמעלה באיסתרא
מלמטה. כשנקב רחצה מלמעלה
כשיעור רחצו כשיעור סלע: כוכבי
חמה. כשהחמה זורחת עליה ואין
זהרורי חמה נראין מתוכה אין זוז
דומה לסוכה אליצא דצית שמאי: **מתני'**
העושה סוכתו בראש העגלה. אף על גב דמטלטלא ולא קציעא: ובראש הספינה. שהוא
מקום גבוה של ספינה והסם⁷ גבוה מאלד ואין הרים מקיפין והרוח
שולטת שם ועוקרתה: כשרה. דדירת ערלי סגי צה⁸: ועולין לה
ביום טוב. משום דציעא למימנא ספא ואין עולין תנא רישא ועולין:
בראש האילן. חקן מושב צראשו ועשה שם מחילות וסכך: כשרה.
לחולו של מועד ואף ציוס עוז אס עבר ועלה לה⁹ יאל ידי חובתו:
ואין עולין לה ביום טוב. דגזור צה רצן¹⁰ דאין עולין צאלין ואין
משחמשין צ שמה יתלוש: שתיים באיין ואחת בידי אדם. סמך
קרקעית הסוכה רוב צאלין ועשה סביבה בראש האילן שתי מחילות
ואחת עשה צדי אדם צאלין וסמך קרקעית הסוכה בזמנא הדופן
והגביה הדופן ממנו למעלה עשרה או שמים צדי אדם ואחת צאלין
הואיל

הואיל וסמך קרקעית הסוכה
בזמנא הדופן והגביה הדופן ממנו ולמעלה עשרה או שמים צדי אדם ואחת צאלין
שאינה יכולה לעמוד בסמיכת שמים שצאלין אין עולין לה ציוס עוז דמשחמש צאלין כך פירש בקונטרס ולא משמע הכי פרק מי
שהשחין (שם דף קד: וס) דדייק מהכא דלדדים אסורין דלמרין מאי לאו דחק ציה צאלין ואנח ציה קנים צאלין דהוי להו דלדין ומשמע
דמירי שהאילן דפנות לסוכה וקנים של סוכה נסמכין על האילן ואם יכנס צה ציוס עוז גורה שמה יניח חפצו על הסכך וכן פירש שם בקונטרס:
דמתני'

(א) לעיל ב. (ב) שם קד:
(ג) עין לעיל ד. (ד) [נצלה
לו:]. (ה) עירובין ה.
(ו) שם ח. (ז) [וע"ע מוס'
ב"ב קסו. ד"ה ומשי:].

הנהגות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה וצלד
וה"ה ולא מחמתה דה"ל:
(ז) תרי"ג ד"ה הא זוז
וכי' אי הוה להו הכא
רואין אפילו:

גליון הש"ס

[ממ"י תוס' ד"ה כחצה
מלמעלה וב' ועוד קשה
דלמר פ"ק דקידושין
וב' אימא דאסתרא
פחות מזוזא. ע' במס'
ב"ב דף קסו ע"א ד"ה
ומשי וכו']:

ליקוטי רש"י

אחת למעלה ואחת
למטה. וכן שמיים כי
לקבל אריח זוז אצל זוז אלא
שחמת מעמידין [שלה]
גבוהים משל חצרתה
וגבוהים ממנה [עירובין
ד.]. ושחמתה מרובה
מצדיתה. הוועט טל
צדו והרי הוא כמי שאינו
ועל שם הסכך קרייה
סוכה [לעיל ב.]. שתיים
בידי אדם ואחת
באילן. גבי סוכה סמך
שכירה צי' דפנות ואם
עשה שמים כהלכתן
והשלישי עשה צאלין
כשירה. דפנות לא איכפת
לן אם מתווכות הס.
וה"ה אם כולן נקצעות
צאלין והא דנקט שמים
פרי' אדם רחמא
אשמועינן דלפילו הכי אין
עולין לה לחולו ולשון
צוהה סוכה ב"ט מפי
סככה קשור דיפניה
ושענן עליה והוא משחמש
על סככה ועומד כלי
ומלא משחמש צאלין. כל
כניסה דסוכה נקט גליון
עליה נמשכת סוכה לפי
שרון עשין סוכותיהן
נראים בלאך רחצה רחצה מן הצל
של סכך והא דדייקי כי הדדי כשרה
נקט שיעוריה מלמטה שחמה וצל
שזין צדוע שהקנים רחצים מן האיר:
כחצה מלמעלה באיסתרא
מלמטה. כשנקב רחצה מלמעלה
כשיעור רחצו כשיעור סלע: כוכבי
חמה. כשהחמה זורחת עליה ואין
זהרורי חמה נראין מתוכה אין זוז

הנהגות וצינונים

[א] ברי"ן הגירסא והוא
גבוה מאד ונכון
(רש"י): [ב] ברש"י
שבריי"ף ובריי"ן ליתא
חיבת "לה". ועי' מצפה
איתן בילק"מ: [ג] צ"ל
ופסלי (מראה כהן ויד
דוד וכו"ה בדפוס:)
[ד] בדפוס דראוין:
[ה] רש"י מ"ז (גליון):
[ו] לפי"ד מהרש"א הכול
ד"א וק"ל (גליון). וכו"ה
בדפוס:

חשק שלמה על ר"ח

(א) נראה דחבר כאן ודברי
רבינו קונצ'ס והולכים על הא
דמשי הגמ' כאן מלמעלה
וכלן מלמטה ועי' בח"פ פי'
וכי: (ב) נראה דר"ל
לנחמה בעין שיהי כוכבי
חמה נראין דכ"ה לא מנשי
רק צדענא וכו"ה מיושמי
להדיא ועי' בראש וצדן:

סֵפֶר הַתּוֹרָה: וַיַּעֲמֵד עֲזָרָא הַסֵּפֶר עַל־מִגְדַּל־עֵץ אֲשֶׁר עָשׂוּ לְדָבָר
וַיַּעֲמֵד אֶצְלוֹ מִתְּתִיָּה וְשֹׁמֵעַ וְעֲנִיָּה וְאוּרִיָּה וְחִלְקִיָּה וּמַעֲשִׂיָּה עַל־יְמִינוֹ
וּמִשְׁמָאלוֹ פִּדְיָה וּמִישָׁאֵל וּמַלְכִּיָּה וְחַשְׁבֻּדָּנָה זְכַרְיָה מִשְׁלֵם: פ
וַיִּפְתַּח עֲזָרָא הַסֵּפֶר לְעֵינֵי כָל־הָעָם כִּי־מַעַל כָּל־הָעָם הָיָה וּכְפַתְחוֹ
עָמְדוֹ כָּל־הָעָם: וַיְבָרֶךְ עֲזָרָא אֶת־יְהוָה הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וַיַּעֲנוּ כָל־
הָעָם אָמֵן | אָמֵן בְּמַעַל יְדֵיהֶם וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה אֲפִים אֶרְצָה:
וַיִּשְׁוּעַ וּבְנֵי וְשָׂרְבִיָּה יָמִין עֲקֹב שִׁבְתִּי | הוֹדִיָּה מַעֲשִׂיָּה קְלִיטָא עֲזַרְיָה
יוֹזְבֵד חֲנַן פִּלְאִיָּה וְהַלּוּיִם מְבִינִים אֶת־הָעָם לַתּוֹרָה וְהָעָם עַל־עַמְדָם:
ח וַיִּקְרְאוּ בַּסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפָּרֹשׁ וְשׁוֹם שֶׁכֵּל וַיְבִינּוּ בַּמִּקְרָא: ט
וַיֹּאמֶר נַחֲמִיָּה הוּא הַתַּרְשָׁתָא וְעֲזָרָא הַכֹּהֵן | הַסֵּפֶר וְהַלּוּיִם הַמְבִינִים
אֶת־הָעָם לְכָל־הָעָם הַיּוֹם קָדַשׁ־הוּא לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַל־תִּתְּאֲבָלוּ
וְאַל־תִּבְכוּ כִּי בֹכִים כָּל־הָעָם כְּשִׁמְעָם אֶת־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה: וַיֹּאמֶר
לָהֶם לָכוּ אֲכָלוּ מִשְׁמָנִים וּשְׁתּוּ מִמִּתַּקִּים וּשְׁלַחוּ מְנוֹת לְאִין נָכוֹן לוֹ
כִּי־קָדוֹשׁ הַיּוֹם לְאֶדְגִּינוֹ וְאַל־תִּתְּעֲצְבוּ כִּי־חֲדוֹת יְהוָה הִיא מַעֲזִיכֶם:
י וְהַלּוּיִם מַחֲשִׁים לְכָל־הָעָם לֵאמֹר הֵסוּ כִּי־הַיּוֹם קָדַשׁ וְאַל־תִּתְּעֲצְבוּ:
יב וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם לֶאֱכֹל וּלְשִׁתּוֹת וּלְשַׁלַּח מְנוֹת וּלְעֲשׂוֹת שִׂמְחָה
גְּדוֹלָה כִּי הִבִּינוּ בְּדְבָרִים אֲשֶׁר הוֹדִיעוּ לָהֶם: יג וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי נֶאֱסַפּוּ

מִסֻּרָה יִדְמִיָּה, וִיקְרָא בּוֹ לַעֲנִי הַרְחֹב: (ו) אָמֵן אָמֵן, ב' דַּסְמִיכִי וְסִימ' וְאִמְרַתְהּ אֲשֶׁר אָמֵן אָמֵן, וַיְבָרֶךְ עֲזָרָא אֶת ה' הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל: (ח) שֶׁכֵּל, ח' פִּתְחִין וְסִימ' בְּלִשׁוֹן תְּרִגּוֹם אֲתַתָּא אֲתִיעֲצַת וְאֲתִיְהִיבַת

רש"י

מִתְּרַגְמִין לַעֲסֵ דְבָרֵי תוֹרָה: עַל עַמְדָם. שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים
עַל רִגְלֵיהֶם: (ח) וְשׁוֹם שֶׁכֵּל. וְשִׁימַת סִכְמָה וְשׁוֹם לִשׁוֹן
פְּעוּל: (ט) הַיּוֹם קָדוֹשׁ. כִּי יוֹם ר"ה הוּא: כִּי בֹכִים
כָּל הָעָם. מִפְּנֵי שֶׁלֹּא קִיְּמוּ הַסֻּרָה כְּרָאוּ: (י) לְאִין
נָכוֹן לוֹ. לַעֲנִי שְׂאִין מְזוּמָן לוֹ מֵאֲכָלוֹ: (יא) מַחֲשִׁים.
הָיוּ מִזְהִירִין לְכָל הָעָם לַחֲשׂוֹת שֶׁלֹּא יִצְּכוּ עוֹד: הֵסוּ. לִי
שְׂמִיקָה כְּמוֹ וְהֵס כִּלְכַּז (מִדְּבַר י"ג): (יג) וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי.
שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה:

אֲזִינְיָהם: (ד) אֲשֶׁר עָשׂוּ לְדָבָר. אֲזִינְיָה מִגְדַּל עֵץ עָשׂוּ
לְשֵׁם כֵּךְ לִקְרוֹת שֶׁסָּעוּ עֲלֵיו סֵפֶר הַסֻּרָה: (ה) כִּי מַעַל
כָּל הָעָם הָיָה. וְעַל כֵּן רָאוּהוּ כּוֹלֵם: וּכְפַתְחוֹ עַמְדוֹ
כָּל הָעָם. וְכֹאשֶׁר פָּתְחוּ לִקְרוֹת שֶׁחָקוּ כָּל הָעָם: עַמְדוֹ.
לִשׁוֹן שְׂמִיקָה (שִׁמְקוֹ) כְּמוֹ עַמְדוֹ וְלֹא עָנוּ עוֹד (אִינִי ג):
(ו) בְּמוֹעֵל יְדֵיהֶם. זִנְשִׁיאוֹת יְדֵיהֶם שֶׁנִּשְׁאוּ כְּפִיהֶם
לְמַעַל לְהוֹדוֹת לַהֲקִצָּה כַּעֲנִין שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּפְרֹשׁ כְּפִיו
הַשָּׁמַיִם (מִלֵּים א' ח): (ז) מְבִינִים אֶת הָעָם. שֶׁהָיוּ

אבן עזרא

(ד) מִגְדַּל עֵץ. כְּדִמּוֹת מִגְדַּל כֹּאשֶׁר אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים פֶּה בְּבֵתִי כְּנִסְיוֹת: (ה) וּכְפַתְחוֹ עַמְדוֹ. הַעֲמִידָה בְּדִיבּוּר וּפִירוּשׁוֹ שֶׁתִּקּוּ
וְהַחֲרִישׁוּ וְכֵן עַמְדוֹ לֹא עָנוּ עוֹד וַיִּתְּכֵן שֶׁעַמְדוֹ עַל רִגְלֵיהֶם לְכַבּוֹד הַתּוֹרָה וְהָעֵד וַיִּקְוּמוּ עַל עַמְדָם וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל מִימֵי
מֹשֶׁה וְעַד רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיוּ לְמִדִּין מְעוּמָד: (ו) בְּמוֹעֵל יְדֵיהֶם. מִשְׁרֵשׁ עַלֹל וְכִמְוָהוּ וְעוֹלָלָתִי בַּעֲפֹר קִרְנִי וְהוּא כְּטַעַם מַעֲלָה מִן
עַלָּה וַיַּעַל וְהֵם שְׁנַיִם שְׂרָשִׁים בַּעֲנִין אֶחָד כְּמוֹ שׁוֹגַג וּמִשְׁגָּה וּפִי' בְּמוֹעֵל בְּנִשְׂאוֹת יְדֵיהֶם כְּטַעַם שֶׁאֵין יְדֵיהֶם קָדַשׁ וּבִרְכוּ אֶת ה':

רֹאשֵׁי הָאֲבוֹת לְכָל־הָעָם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם אֶל־עֲזָרָא הַסֹּפֵר וּלְהַשְׁכִּיל
 אֶל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה: י וַיִּמָּצְאוּ כְּתוּב בַּתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה
 אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּסִּפּוֹת בַּחֹג בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי: טו וְאֲשֶׁר יִשְׁמִיעוּ
 וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל־עִרְיָהֶם וּבִירוּשָׁלַם לֵאמֹר צֵאוּ הָהָר וְהִבִּיאוּ עָלֵי־
 זֵית וְעָלֵי־עֵץ שֶׁמֶן וְעָלֵי הָדָם וְעָלֵי תְּמָרִים וְעָלֵי עֵץ עֵבֶת לַעֲשׂוֹת
 סִכָּת כַּכָּתוּב: פ טז וַיֵּצְאוּ הָעָם וַיְבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם סִפּוֹת אִישׁ עַל־גִּגּוֹ
 וּבַחֲצֵרֵיהֶם וּבַחֲצֵרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים וּבִרְחוֹב שַׁעַר הַמַּיִם וּבִרְחוֹב
 שַׁעַר אֶפְרַיִם: יז וַיַּעֲשׂוּ כָל־הַקָּהָל הַשֹּׁכִים מִן־הַשְּׁבִי' סִפּוֹת וַיֵּשְׁבוּ
 בַּסִּפּוֹת כִּי לֹא־עָשׂוּ מִיָּמֵי יֵשׁוּעַ בֶּן־נָוֶן כֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה
 וַתְּהִי שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד: יח וַיִּקְרָא בַּסֹּפֵר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים יוֹם א' בְּיוֹם
 מִן־הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן וַיַּעֲשׂוּ־חֹג שִׁבְעַת יָמִים וּבְיוֹם
 הַשְּׁמִינִי עֲצֵרַת כַּמִּשְׁפָּט: פ טז וּבְיוֹם עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ הַזֶּה
 נֶאֱסָפוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּצֹום וּבִשְׁקִים וָאֲדָמָה עֲלֵיהֶם: כ וַיַּבְדִּלוּ זֶרַע
 יִשְׂרָאֵל מִכָּל בְּנֵי נֹכַר וַיַּעֲמְדוּ וַיִּתְּנוּ עַל־חַטָּאתֵיהֶם וַעֲוֹנוֹת אֲבֹתֵיהֶם:
 ג וַיִּקְוִמוּ עַל־עַמְדָם וַיִּקְרְאוּ בַּסֹּפֵר תּוֹרַת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם רְבַעִית הַיּוֹם
 וּרְבַעִית מִתּוֹדִים וּמִשְׁתַּחֲוִיִּים לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם: פ יז וַיִּקֶּם עַל־מַעֲלָה
 הַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ וּבְנָי קַדְמִיָּאל שְׁבִנְיָה בְּנֵי שִׁרְבִיָּה בְּנֵי כִנְנִי וַיִּזְעְקוּ בְּקוֹל
 גָּדוֹל אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם: יח וַיֹּאמְרוּ הַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ וְקַדְמִיָּאל בְּנֵי
 חֲשַׁבְנְיָה שִׁרְבִיָּה הוֹדִיָּה שְׁבִנְיָה פְּתַחְיָה קוּמוּ בָּרְכוּ אֶת־יְהוָה

02/08/2018

אוצר החכמה

מסורה לגברא ספרא, וביאורם והאשה טובת שכל ופית תואר, יועץ בשכל, נתן השכל במרומים רבים, איש שכל מבני מחלי, ושום שכל ויבינו במקרא: (ב) ועונות, ו' מ"ל בלש' בקרי' וסימ' אס עונות תשמור י' ה' מ', כמה לי עונות וחטאות, ומדישני עונות נעורי, כי המה עונות וריב למען תדעון, כי בחטאינו ובעונות אבותינו ירושלם, ויתודו על חטאתיהם ועונות אבותיהם, ושאר עונות

רש"י

(טו) ואשר ישמיעו, ולו אשר ישמיעו קול לחוג את חג הסוכות וכן נוהג המקרא לדבר כענין הזה כמו אמור לנער ועצור לפנינו (שמואל א' ט'): ועלי הדם, מפורש במסכת סוכה זה הדם שוטה שאינו ראוי ללולץ כי אם לעשות סוכה: ועלי תמרים, ללולץ: ועלי עץ

אבן עזרא

(יח) ואשר ישמיעו, ועלי עץ שמן ועלי עץ הדם ועלי תמרים הווי' אינם מוסיפים על הענין רק סעמו או עלי עץ שמן או עלי הדם וכן ומקלל אביו ואמו, וההדס והעבות ידענו מן הקבלה שהם עץ אחד וכן אמר המתרגם עבות הדסין על דרך קצרה רק י"ח כי הנין הנמצאים בשלשה עלים הוא הנקרא מן מעשה עבות ואני מצאתי בששה עלים והוא הנאה מכולם להקרא עבות

עין משפט
נר מצוה
 בז א מ״י פ״ז מהל' בית הכמורה הלי"ד: בז ב ג מ״י פ״ז מהל' שמעיה ויבנות הלכה זו: בז ד מ״י פ״י מהל' שמעיה ויבנות הלכה זו:

סמל של חברה קדישא

שיטה מקובצת

א	בה בית והתניא:
ב	תניא אמר ר':
ג	תיבת קדושת נמחק:
ד	אמרינן לקמן רלא:
ה	אלא מצאו אלו ומנאום ולא: ו קידשה בפ"ק דחולין ובפ"ק דיבמות ובפ"ק דהניגה:
ז	ישוע בן אית ה' נמחק: ח סוכות בא שלמה ולא עשה סוכות עד: ט חומה ונתחייבו במעשר ואומר: י ירשת אתה ומי: יא ועזרא רכתוב: יב רכותייהו אינך: יג למתני בבביתא בהי: יד חלות בה משום: טו תיבת קדושת נמחק:
טז	יהושע בן נון והאי דקפיד תיבות כן נמחק תיבת והיינו ל"ש: יז וקציר והיו צריכין תיבת דהא נמחק:
יח	ורש"י כתבה כפ':
יט	משמט יוכל אתה משמט שביעית בזמן:
כ	העריכין מדרבנן היא ואין משמע כן ואומר ר"י תיבת בת"כ אין כאן מקומו ומקומו בשיטה נ"ב (ב ותיבת אני נמחק: כא תנאי היא דהא תיבות עכ"ל רש"י נמחק: כב השולח רבי אומר וזה: כג כספים לא איירי בהרישה וזריעה אלא בשדות החורדות לבעלים ביובל והשמטת קרקע קרי יובל ולשביעית קרי השמטת כספים רשביעי' משמטת כספים ולא יובל הכי קאמר בזמן שאתה משמט יוכל אתה משמט שביעית כהאי דירושלמי תיבות והא רבי היא ל"ש ונמחק: כד ואמרי דיש יובל אע"פ שאין שביעית כדאייתא בתו"כ מנין שיעשה שביעית אע"פ [שאין יובל] תיבות דיש שמיטה ל"ש ונמחק: כה שנה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים שביעית נוהגת אע"פ שאין יובל והיובל אינו נוהג אלא אי"כ נוהג שביעית והכא אתי את ד' א' נמחק:
לה	

חשק שלמה על ש"ט
(א) עיי' נאות נר.

תורה אור השלם
(א) וַיִּלְבַּד אֶת כָּל עֲרֵיו פָּעַת הָהוּא לֹא הָיְתָה קֶרֶה אֲשֶׁר לֹא יִשְׁתַּנּוּ מֵאַחֶם שְׂשִׁים עִיר כָּל חֵבֶל אֲרָבָה מִמִּלְכַּת עֹז בִּבְשָׁן: כָּל אֶלֶף עָרִים בְּצִרַת חֻמָּה וְבִהְיָ הַיָּלָתִים וּבְרִיחַ לְבַר מִגְדָּי הַחֲצִי הַרְבֵּה מְאֹד: (וברים ג, רח)

ב) נאם לא יִנָּאֵל עד מִלֵּאת לוֹ שָׁנָה תִּמְיָמָה וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר פָּעִיר אֲשֶׁר לוֹ כֹּתֵב לֹא חֻמָּה לְצִמְתָּהּ לָקֵנָה אֹתוֹ לְדֹרְתָיו לֹא יֵצֵא בִּיבֹל: (ויקרא בה, לו)

ג) וַיַּעֲשׂוּ כָל הַקְּהֵל הַשְּׂבִיּוֹת מִן הַשְּׂבִי סִבּוֹת וַיִּשְׁבּוּ בַּסִּבּוֹת כִּי לֹא

עָשׂוּ מִימֵי יִשְׁוֹעַ בֶּן נֹון בֶּן יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם וְהָיָה שְׁמִתָּה גְדוֹלָה מְאֹד: (נחמיה ח, יז)
ד) וַיִּבְרָאֵךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וַיִּרְשֶׁתָּהּ (וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר מֵאַבְרָהָם: וברים ה, ח)
ה) כָּל הַקְּהֵל בָּאֵתָּה אֲרָבָה רַבּוּא אֲלֵפִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׂשִׁים: (עזרא ג, סד)
ו) וַקִּדְשָׁתֶם אֶת שְׁנַת הַמַּשְׁמִשִּׁים שָׁנָה וַקְרָאתֶם דְּרוֹר בְּאַרְצָךְ לְכָל יִשְׂרָאֵל וַיֵּבֶל הוּא תַּהְיֶה לְכֹם וְשִׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֶחָיו וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבּוּ: (ויקרא בה, יז)

לב:

הכא נמי תרתי ירושלים הוו. ותימה דלרנא נמי אטו צריכין לומר כן דתרי ירושלים הוו וי"ל דלרנא אין אטו צריכין לומר ציהודה תרי ירושלים הוו אלא בשאר ארצות אצל לרב אשי צ"ל ציהודה תרי ירושלים הוו:
וקדרשו ערי חומה. פי' לענין מכירת בית צנתי ערי חומה ולענין שלוח מזורעים חוץ לעיר

דדוקא צנתי ערי חומה צריך לשלוח המזורעים חוץ לחומה אצל שאר (ארצות) [עעירות] לא ואצנים מנוגעות צריך ל' לשלוח חוץ לעיר ואפי' לא היו מוקפות מימות יהושע והכי תניא בתורת כהנים אמתן חוץ לעיר ואין אדם חוץ לכל העיר אלא חוץ לעעירות המוקפות חומה בלבד ולא"ת מנלן הא לא כתיב בית חומה גבי אדם מלורע ואומר הרב רבינו יצחק דגמרינן חוץ למחנה מושבו דכתיב ציה צמלורע (ויקרא יג) ממושב דכתיב בית מושב עיר חומה (עס כה) ופירש רש"י כאן דמקדש ליה (לארעא) צנתי תודות ובסיר וצית דין מהלכין ושתי תודות אחריהן כדאיחא שצועות (דף טו. וש) ובמס' שצועות פירש"י דאשכחן שהיו מקדשין חומות ירושלים צנתי תודות ובסיר כשצאו להוסיף על העיר ועל (העעירות) [העזרות] אצל שאר (ארצות) [עעירות] לא ידעתי היאך היו מקדשין אותן:

מנו יובלות לְקַדֵּשׁ שְׁמִיטִין. מכאן תימה לצרייתא דתני צירושלמי דמסכת גיטין ורש"י **י"כתב צפ'** השולח (גיטין דף לו.) דתניא צירושלמי וזה דצר השמיטה שמוט צנתי שמיטות הכתוב מדבר אחד שמיטת יובל ואחד שמיטת שביעית בזמן שאתה משמט **י"ז** [יובלן] אתה משמט [שביעית] בזמן שאי אתה משמט יובל אי אתה משמט שביעית וכאן אומר דלא מנו יובלות אלא לקדש שמיטין ופירש רש"י פ' השולח (עג) דההיא דעריכין **י"ז** דמדרבנן היא ואין משמע כן בת"כ **י"ז** (ואומר אני **י"ז** דתנאי היא (עכ"ל רש"י) (דהא דירושלמי רבי היא) ועוד אור"ת דהך צרייתא דמייתי' ריש פרק השולח (עג) **י"ז** וזה דצר השמיטה שמוט צנתי שמיטות הכתוב מדבר אחד שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים **י"ז** והא דירושלמי ואמרי **י"ז** ומנין דיש שמיטה אף על פי שאין יובל ת"ל (ויקרא כה) והיו לך שבע שצחות השנים ומנין שיעשה יובל אע"פ שאין שביעית ת"ל (עג) והיו לך תשע וארבעים שנה **י"ז** [וסוגיא] דהכא אחיא כרצנן מיהו יט לישב ההיא דתורת כהנים אפי' כר' והא דתני שביעית אע"פ שאין יובל יט לפרשה אע"פ שלא נהגו יובל והניחו צחטאס וכדתינ צפ"ק דראש השנה (דף ט. ושס) יובל היא אע"פ שלא שמטו ואע"פ שלא תקעו יובל אע"פ שלא שלחו ת"ל היא דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר יובל אע"פ שלא שמטו ואע"פ שלא שלחו יוכל אף על פי שלא תקעו ת"ל היא:

סמל של חברה קדישא

וירשתה הכי קאמר כיון דירשו אבותיך ירשת **י"ז** את ומי מנו שמיטין ויובלות השתא משגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה בטלו יובלות **י"ז** עזרא דכתיב ביה **י"ז** כל הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים **י"ז** ושש מאות וששים הוה מני דתניא י' משגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט המנשה בטלו יובלות שנאמר **י"ז** וקראתם דרוור בארץ לכל יושביה בזמן שכל יושביה עליה ולא בזמן שגלו מקצתן יכול היו עליה והן מעורבין שבט בנימין ביהודה ושבט יהודה בבנימין יהא יובל נוהג תלמוד לומר לכל יושביה בזמן שיושביה כתיקונן ולא בזמן שהן מעורבין א"ר נחמן בר יצחק מנו יובלות לקדש שמיטין

הניחא דרבכים אלמא דצריכה לקדשי דלא קידשה לעתיד לבוא הכי קאמר. אמר לך הכי דריש לקרא כיון דירשו אבותיך ירשתה אף [אתה] באותה קדושה עצמה ואי אתה צריך לקידוש אחר]: כל הקהל כאחד ארבע ריבוא: דאפי' עשור מישראל לא היו במקומן דהכי גמירי [דלעולם] אין ישראל פחותים מששים ריבוא כ"ש דלא מנו יובלות: [והיו מעורבכים בחלוקת שבט יהודה בבנימין: אמר רב יצחק מנו] יובלות לצורך לקדש שמיטין. [לפי שהשמיטין לא בטלו אלא היובלות בלבד ולכך היו מונין יובלות כדי לקדש שמיטין] בזמן לפי שאין שנת היובל

המוכר שדהו פרק תשיעי ערכין

עד גמלא. כל עעירות שצגליל עד גמלא היו מוקפות חומה מימות יהושע: רבא אמר. האי תנא אתא לפרושי מתני' והכי קאמר גמלא דקתני מתני' דהוות מוקפת חומה מימות יהושע היינו גמלא דגליל: דאפוקי. דאי איכא גמלא צעבר הירדן וציהודה לא הויה מוקפת חומה מימות יהושע וכן גדוד וכן חדיד וירושלים ציהודה לאפוקי עעירות שצגליל ועבר הירדן שנקראו חדיד ואוטו וירושלים אינן מוקפות מימות יהושע: אינך דליכא **י"ז** כותייהו. אינך דקא חשיב צמתני' כגון קרה ויודפת דליכא צדוכתא אחריתי דמסקי כשמתיהו לא אינטריך למיתני **י"ז** צרייתא (ה) ציה ארעא קיימי:

עשרה דברים. מפרש צצ"ק צפרק מרובה (דף פצ:.) וזה אחד מהס: אין הבית הָרוּץ **י"ז**. משום דכתיב (ויקרא כה) לקונה אותו לדורותיו וקסבר לא נחמלקה ירושלים לשצטים ומאן קא מקמי ליה: דלא מו אמר רב יוסף וכו'. צמס' מכות צפ' אלו הן הגולין (דף י.) את אלו. המנויות צמשנתניו: וקידשום. מפרש צמסכת שצועות (דף עז.טו.) דמקדשי לה צנתי תודות ובסיר וצית דין מהלכין ושתי תודות אחריהן וכו': בפ"ל. שאין **י"ז** קדושת הארץ נוהגת צהן ואין צהן דין ערי חומה: משבט"ה קדושת הארץ. צמורכן ראשון: קדושה ראשונה. שקידשה יהושע: הא אמרת. לקמן צסוף דהא מילתא דלא צריכי לקדושי דקתני ספסא ולא אלו בלבד אלא כל שעתלא צידך כו' שקידשה לשעתה ולעמיד בלא: חדא מינייהו. הך דקתני קידשה לעמיד בלא ר' אלעזר בר יוסי אמרה כי היכי דקאמר אע"פ שאין לו עכשיו ואע"ג דחרוב לא בטלה קדושמיה: אלא מקיש ביאתם בימי עזרא כו'. דהא כי לא עשו לאו אסוכות מהדר אלא הכי קאמר כי לא עשו מה שעשו עכשיו מימות יהושע ומאי מיהו קדושת הארץ: מנו שמיטין. שהתמילו למנות שמיטין כדקאמר מפני שקדושה הראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא: אלא מצאו אלו. שלא נשתנו מכמות שהיו [ומנאום להילכותיהן]: כל מצות הללו. שנהגות בעיירי' שמוקפות חומה [מימות יהושע] ניהגות בהן כדתנן בסהרות עעירות המוקפות חומה מימות יהושע כן נון מקדושת ממנה: [תרי תנאי ואלכיא דר' ישמעאל בר' יוסי. מר אמר קידשה לעתיד לבוא ומר אמר לא קידשה]: אשר לו חומה אע"פ שאין לו עכשיו. דלא כתיב והיה לו חומה אלא אשר לו משמע דאפי' היה לו קודם לכן נחשב ערי חומה אלמא קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא: בחידוש כל הדברים [הללו. אלמא] הוצרכו לקדש פעם שניה: ואידך. מאן דאמר דקידשה נמי לעתיד [לבוא] במאי מוקים ויעשו כל הקהל השבים [סכות וישבו בסכות קסבר לאו סוכות ממש קאמר אלא דאגין וכותיה דעזרא עלייהו כי סוכה משום דבטיל יצרא דע"ז מנייהו כדמפריש' כמס' סנהדרין בפ' ארבע מיתות: והיינו דקא קפיד קרא עילויה. דמחסרו וקראו ישוע דלא בעא רחמי ולא בטליה ליצר דע"ז: ולהאי תנא והכתיב אשר ירשו אבותיך וירשתה. דמקיש אף וירשתך בחידוש כל

דרבכים אלמא דצריכה לקדושי דלא קידשה לעתיד לבוא הכי קאמר. אמר לך הכי דריש לקרא כיון דירשו אבותיך ירשתה אף [אתה] באותה קדושה עצמה ואי אתה צריך לקידוש אחר]: כל הקהל כאחד ארבע ריבוא: דאפי' עשור מישראל לא היו במקומן דהכי גמירי [דלעולם] אין ישראל פחותים מששים ריבוא כ"ש דלא מנו יובלות: [והיו מעורבכים בחלוקת שבט יהודה בבנימין: אמר רב יצחק מנו] יובלות לצורך לקדש שמיטין. [לפי שהשמיטין לא בטלו אלא היובלות בלבד ולכך היו מונין יובלות כדי לקדש שמיטין] בזמן לפי שאין שנת היובל

מסורת הש"ס

(א) צ"ק פט: וש"נ.
(ב) [מכות יא. ג] צ"ל אמר ר' ישמעאל ברבי יוסי. (ד) מגילה י. [שעשוע טז.]. (ה) [סולין י. וש"נ.]. (ו) [מגילה י. שיעות טז. מוספתא פ"ה.]. (ז) מגילה ג. וש"ג.
(ח) צ"ל ב"ה הקהל.
(ט) צ"ל שלש מאות.
(י) צ"ל להשליך. (כ) גי צ"ק ואומר ר"י דתנאי היא דירושלמי וכן צרייתא דמייתי כו'.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אין דלילא כו' דבתאי ארעא קיימא צ"כ ולא צטוס ארץ אחרת:

רבינו גרשום

וראילו הכא. גבי אלו מקומות שהוכרנו: תרתי קדש חור. (קאמר) כמסכת מכות בפרק אלו הן הגולין: למה מנו חכמים את אלו. יודפת וגמלא כו': וקידשום. לשמיטה ויובלות ולמעשרות (ולתודות) [ולתורת] בתי ערי חומה: [אבל הראשונות. שהיו קדושות כבר והן מוקפות חומה מימות יהושע בטלה קדושתן משבטלה הארץ משגלו]: מרקאמר קידשום קסבר קדושה ראשונה. שקידשם יהושע: קידשה לשעתה. כל זמן שהיו בה עד [שגלו] [שעת החורבן]: ולא קידשה לעתיד לבוא. שאין אותה [קדושה] נוהגת כשהודו מן הגולה: וכי אלו בלבד. שהוכרכו למעלה היו מוקפות חומה מימות יהושע והלא כבר [נאמר ששים עיר וגו' וכתוב כל אלה חומה גבוהה]: הא אמרי' (השתא) לקמן דלא צריך לקדושינהו. כדקאמר מפני שקדושה הראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא: אלא מצאו אלו. שלא נשתנו מכמות שהיו [ומנאום להילכותיהן]: כל מצות הללו. שנהגות בעיירי' שמוקפות חומה [מימות יהושע] ניהגות בהן כדתנן בסהרות עעירות המוקפות חומה מימות יהושע כן נון מקדושת ממנה: [תרי תנאי ואלכיא דר' ישמעאל בר' יוסי. מר אמר קידשה לעתיד לבוא ומר אמר לא קידשה]: אשר לו חומה אע"פ שאין לו עכשיו. דלא כתיב והיה לו חומה אלא אשר לו משמע דאפי' היה לו קודם לכן נחשב ערי חומה אלמא קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא: בחידוש כל הדברים [הללו. אלמא] הוצרכו לקדש פעם שניה: ואידך. מאן דאמר דקידשה נמי לעתיד [לבוא] במאי מוקים ויעשו כל הקהל השבים [סכות וישבו בסכות קסבר לאו סוכות ממש קאמר אלא דאגין וכותיה דעזרא עלייהו כי סוכה משום דבטיל יצרא דע"ז מנייהו כדמפריש' כמס' סנהדרין בפ' ארבע מיתות: והיינו דקא קפיד קרא עילויה. דמחסרו וקראו ישוע דלא בעא רחמי ולא בטליה ליצר דע"ז: ולהאי תנא והכתיב אשר ירשו אבותיך וירשתה. דמקיש אף וירשתך בחידוש כל

(א) ר"ה יג. (ב) עין חס' ובהם לו: ד"ה אלא, (ג) לקמן טו. (ד) [לעיל יא: וש"נ], (ה) [שם].

גליון הש"ס

גמ' ואימא יין קרוש עי' יומא דף ע"ב מוס' ד"ה גמר שבר בטה"ד: שם חבילי קש. עין מ"ל פרק י"ד הלכה ד מהל' טומאת לרעה: רש"י ד"ה צאו החר פסוק הוא בספר עזרא. פסוק זה נחמתי וכן נש"י נחמתי דברים לב כ"ו ודוגמתו מלני עזרא ומתן להם והוא נחמתי ט וכן בבבלי דף טו ע"ב נש"י ד"ה אכלו משמנים וכן לשון הש"ס לקמן דף לו ע"א וכן בעזרא אומר אלא החר ופי' דבר מ"ל סנהדרין דף ג' ע"ב מדמי כל מלי דעזרא נחמתי בן מכליה אמרינו:

תורה אור השלם (א) חג הסוכה תעשה לך שבועת ימים בראשון מנרגה ומלך: (והיום מו. יו.) (ב) ואשר ועבדו קול כבד עריהם ויברשלהם לאמר צאו החר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי החר ועלי הקרים ועלי עץ עבת לעשת סבת פתחור: (נחמיה ח. טו.)

הגהות וצינונים

(א) שבעה (דפיר ועין רש"י): (ב) יש שהגיהו ונמלך (ר"ש דעסר) ומראה כהן הגיה דאם נמלך ועי' ערוך לנר: (ג) צ"ל וקצנה (וכ"ה בירושלמי): (ד) צ"ל וקצנה (כ"ה במדרש): (ה) במדרש איתא ענניך:

לעזי רש"י

פרי"ש. פירוש זרדון, מין קנים (רש"י שם דף קג ע"א ד"ה וזרדון).

סוכה

פסולת גורן. קשין: פסולת יקב. זמורות ואשכולות ריקנים: גורן עצמו ויקב עצמו. הקשין עם התצאה ואשכולות עם הענבים דהוה ליה דבר המקבל טומאה האוכל: יקב כתיב. דמשמע לאחר שנעשה יין: קרוש. קפוי: הא מילתא הוה בידן. עד השתא היינו סבורין לידע טעם משגתו מן המקרא הזה דנפסולת הכחוז מדבר דלי אפשר לסקן ציין: ואתא רבי ירמיה. שזכיר לנו יין קרוש הצא משניר: ושדא ביה נרגא. קלנא גרורן כלומר השיב תשובה נילחת: רב אשי אמר. שפיר משמע פסולת מקרא דכתיב באספך מגרנך משמע שאתה אוספו ונטלו מן הגורן וגורן הוא האוכל ומה שאתה אוסף וטורר מתוכו הוא הפסולת: צאו החר. פסוק הוא בספר עזרא לעשות סוכות ולא הזכיר כאן אלא דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ: היינו עלי הדם היינו עץ עבות. מהו זה ומהו זה להזכיר שניהם במקרא הלא אחד הם דההדס הוא עץ עבות על שם שהעלין מורכבין זה על זה כמין עבותות ושרשרות: הדם שופה. שאינו כשר ללולב לפי שאין עשוי עשוי של שלש שלש עליו: ברתני וחבילי זרדון. מין קנים הם שעושין זרדון טויל"ש בלע"ז ולאודין אותם ובעודן לחץ בהמה אוכלתן ולכי יצטי עומדים להסיק: אין מסכבין בהן. כשהן קשורין ונבמרת מפרש טעמא: ובזין. הפסולין ששנינו בספר: בשרין דרפנות. לכל סוכה הכחוז סכך משמע דדופן לא יאקיר סוכה ודנפקא לן (לעיל ד' יו.) דפנות מנסכת בסכת בסכות מיתורא דקראי ילפינן ולא ממשמעותא הלקך סוכות תעשה באספך מגרנך אסככה הוא דקאי: גמ' שמעית מר' יוחנן תרתי. פי' טעם שני דברים האמורים במשגתו שמעתי ממנו: חדא הא. דחצילין מ"ט לא מסככי זהו וחדא הא דתנן במתניתין החוטט בגדיש לעשות לו סוכה נוטל מן העומרים למטה סמוך לארץ ונכנס לחוכו ועושה חלל כשיעור סוכה וסכך עשוי ועומד מאליו אינו סוכה ופירש לי ר' יוחנן

פרק ראשון

סוכה

יב.

ע"א מ"י פ"ה מהלכות סוכה הלכה י' סמג עשין מה טו"ש"ע א"ח כ"י מרכט סעיף טו: ע"ב ב מ"י שם טו"ש"ע שם סעיף י': ע"ג ג מ"י שם פ"ד הלכה טו וסמג שם טו"ש"ע א"ח כ"י מ"ל סעיף א':

רבינו חננאל

בהמה שחוגג בה ואיתקש סוכה לחגיגה מה בהמה גידולי קרקע ואינה מקבלת טומאה אף סוכה כמותה. ונדחית [ואתן] למפשטה מדכתיב באספך מגרנך ומיקבך בפסולת גורן ויקב הכחוז מדבר ונדחית גם זו ודקדק רב אשי מדכתיב מגרנך ש"מ מגורן ולא גורן עצמו וכן מיקב ולא יקב עצמו מלפניו יין קרוש וכיצא בו ונבמא קשיא דרבי ירמיה דחיה ועמד לדברי ר' עקיבא בפסולת גורן ויקב. רב חסדא [אמר] מחבא צאו החר והביאו עלי זית ועלי עץ [שמן] ועלי הדם ועלי תמרים ועלי עץ עבות לעשות [סוכות] ככחוב כחני מה הני גדולי קרקע ולא מקבלי טומאה אף כל כוונה ואסיקנא הדם הוא עץ עבות מאי היא עבות ללולב שאר מיני הדם לטובה: [מתני'] חבילי קש וחבילי עצים כו'. א"ר יעקב שמעתי מר' יוחנן דאמר בחלין מתני' הא דקתני [אין] מסכבין בחבילות והא דקתני החוטט בגדיש. פי' חוטט. כמו חופר כדגרסין (פסחים כח) כפא דחט נגרא בגריה נשרף הדרלא. החוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה חדא פסולה משום גזירת אוצר וחדא פסולה מדאורייתא מדכתיב תעשה ולא מן העשוי ולא ידענא לפרש הי מיניהו דאורייתא והי מיניהו מדברנן. ופשטנא הני חבילות דקתני אין מסכבין לכתחלה הא דיעבר שפיר דמי משום גזרת אוצר הא מדאורייתא כשרה כדמפרשה מפני מה אמרו חבילי קש וחבילי עצים ודכתיב בהן מסכבין שאדם בא מן השדה וחבילתו על כתפו ומועלה ומוניחה על גבי סוכתו כדי ליבשה ונמלך עליה לסיכוך והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי מדהא משום גזרת אוצר הא משום תעשה ולא מן העשוי ורבי יעקב

אי מה חגיגה בעלי חיים. לעיל (דף טו.) גבי הא דילפינן אסור הגאה לא שיך לאקשווי הכי: גורן ויקב הכחוז מדבר. רבי יוחנן לא יליף מענני כצד מפרש צירושלמי דין כדעתיה ודין כדעתיה רבי יוחנן אמר עננים למעלה היו כלומר מן השמים הן צלחן ואין זה גידולו מן הארץ דקתני מתניתין ור"ל אמר למטה היו ר' יוחנן מדמי להו כאלדס המשלח לחצרו חצית וקנקנים^א וריש לקיש מדמי ליה כמחל דאמר לחצירה שלח קופתך וסב לך חטין והכי נמי איתא צבראשית רבא (פרשה יג.) ר' יוחנן אמר אין עננים אלא מלמעלה שנאמר וארו עם ענני שמיא ריש לקיש אמר אין עננים אלא מלמעלה שנאמר מעלה נשיאים מקנא הארץ על דעתיה דרבי יוחנן לאחד כשצד ארץ חצירו חצית של יין וקנקנים^ב על דעתיה דר"ל לאחד שאמר לחצירו תן לי סאה חטין אמר לו הצא לי קופתך וצא מדוד כך אמר הקצ"ה לארץ אייתי ענני^ג וקציל מיטרא:

אמר רבי ירמיה ואתא רבי ירמיה שדא ביה נרגא. משמע דרבי ירמיה לא מוקי ליה לקרא בפסולת גורן ותימה דנפ"ק דר"ה (דף יג.) דריש חג האסיף מאי אסיף קציר ופרק רבי חנינא מי מצינא אמרת מאי אסיף קציר והכתיב מגרנך ומיקבך בפסולת גורן ויקב הכחוז מדבר אמר רבי ירמיה הא מלתא הוה צדן ואתא רבי חנינא ושדא ביה נרגא אלמא מודה ר' ירמיה דנפסולת גורן ויקב הכחוז מדבר וי"ל דהכא נמי מודה זה רבי ירמיה ולא קאמר אלא דלא ידע לשנוי קושא דר' ירמיה: חבילי זרדון. מפרש צירושלמי דאין חצילה פחותה מעשרים וחמשה קנים: אין

הך דרבי חייא בר אבא לא שמיע ליה אמר רב אשי אמו חבילי קש וחבילי עצים משום גזרת אוצר איכא משום תעשה ולא מן העשוי ליכא והחוטט בגדיש משום תעשה ולא מן העשוי איכא משום גזרת אוצר ליכא ור' יוחנן אמר לך הכא דקתני אין מסכבין בהן לכתחלה הוא דאין

טעמיה בחדא מיניהו אמר טעמא משום גזרת אוצר דמדאורייתא כשרה הוא ורצן הוא דגזור שאם אהא אומר כן אין אדם עושה סוכה אלא הולך ואוכל וישן באוצרו במקום שלא נשתמש שם כל ימות השנה והוא עשוי ועומד ולא לשם סכך של כל דנהו שם סוכה עליה ואפילו שם סוכה שאינה של חג אלא כצית בעלמא ובהא דאורייתא פירש טעמא דפסולה מדאורייתא משום תעשה ולא מן העשוי: ולא ידענא הי מיניהו. פירש לי ר' יוחנן משום גזרת אוצר והי מיניהו משום תעשה ולא מן העשוי: נחוי אנו. ונשמעה ממה דאמר ר' יוחנן בדוכתא אחריתי: פעמים שאדם בא מן השדה. כל ימות החמה: ומוניחה ע"ג סוכה. שיש לו כל ימות השנה למקנהו ומניח החצילין שם לייבשן ולא לסכך וכשמגיע החג נמלך עליהם לסכך: והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי. צפסול וזה שנסכך שם שלא לשם סכך אפילו ללל אלא לייבשן אין שם סוכה חל עליו והלכך גזור רצנן שלא יסככו בחצילין אפילו הוא מטילן עליה לשם סוכה החג גזירה משום חצילין דכל השנה דאיכא פסול דאורייתא אלמא טעמא דמתניתין דהכא משום גזרת אוצר היא ומדרבנן. כל דבר שאדם מקנה ומכניס לקיום קרי אוצר וחצילין שאדם מכניס כל ימות הקץ לימות חורף קרי אוצר: ומדהא משום גזרת אוצר. שמע מינה הך דחוטט בגדיש פסולה מדאורייתא משום תעשה ולא מן העשוי היא דהא שמעיה ר' יעקב לר' יוחנן בחדא מיניהו פסולה דאורייתא: ורבי יעקב. דלא ידע לפרושי הי מיניהו פסולה דאורייתא והי מדרבנן: הך דרבי חייא. דמפרש צהדיח לא הוה שמיע ליה: אמר רב אשי. מקשי ארדני יעקב: אנו. תרוייהו טעמי מי ליכא למימריהו בשתי המשניות: חבילי קש משום גזרת אוצר איכא. מדרבנן: משום תעשה ולא מן העשוי. דאורייתא ליכא במהיה מי לא משתמש נמי מתניתין דבאותם שנתנו שם כל ימות החמה קאמר דלא^א נמלך עליהם לסיכוך דהוה לה היא גופה פסולה דאורייתא ומהיכא שמע ר' יוחנן דמתניתין דהכא לאו מדאורייתא קאמר: והחוטט בגדיש נמי משום תעשה ולא מן העשוי איכא משום גזרת אוצר ד"בא. מי לא מניין למימר נמי דאפילו סתם הכל כלפי מעלה ונענע עומרין שעל הסכך וחורר והניחן לשם סוכה קא פסיל ליה מתניתין מדרבנן משום גזרת אוצר דזמנין דלא מנענע ונעשין מאליהן כדאמרת גבי חצילים דפסולת להו אפילו מניחן שם לשם סכך מדרבנן משום גזירה דכל ימות השנה לאוצר ומהיכא דייק רבי יוחנן הך טעמי דמוקי להך מדאורייתא ויך מדרבנן: אמר לך ר' יוחנן. מתניתין גופייהו דייקי כוותי מתניתין דהכא קתני אין

חשק שלמה על ר"ח

(א) נגלה דל"ל וגורן שלא לסכך מצילות שהפסולת היות אמו מצילות שהי' אלא מכבד ומנמנמט וכו'.

מסורת הש"ם עם הוספות

(א) מגילה ג: ג' ג"ו סג, (ג) [שם וימלא פ. סמוכה טז:]: (ד' [7: יומא פ., (ה) [ש'] עירובין נד: אין תורה נקית וכו'), (ו) [מנחות כט: ע"ז נה. מנחות כט:, (ז) חגיגה דף יא:, (ח) [גדלות סג:], (י) [סס:], (כ) ברכות כב., (ל) [נע"ע מוס' מגילה ג: ד"ה ועד:], (מ) [מגילה פ"א ה"ט:], (נ) פרק א, (ס) אטת דר"י פ"ו.

רב נסים גאון

פיי"ב הבונה כמה יבנה. אמרו לר' יהושע בן לוי אתו דרדקי לבי מדרשא ואמרו מילי דאפי' בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותיהו. בתחלת בראשית דר' אושעיא אמרו מעשה היה ביום סגריר ולא נכנסו חכמים לבית הוועד והיו שם תינוקות אמרו באו ונעשה כצופים כו' ויש אומרים ר"א ור' יהושע ורע"ע היו קראו עליהן גם במעלליהו יתנכר נער ומשכחת לה בגמ' דבני מערבא בפ' מגילה נקראת (הלי' ט):

האורג

הגהות הב"ח

(א) גמ' לסיק אוליכם לגן: (ב) רש"י ד"ה מיהו וכו' תרווייהו ולא הוה ידעי:

תורה אור השלם
א) אֶלֶּה הַפְּסוּקוֹת אֲשֶׁר צִוְּהָ יְיָ אֶת מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי: [ויקרא כו, לד]

ב) אִם לְלָצִים הוּא יִלְחַן וּלְעֲנָוִים יִתֵּן חַן: [משלי ג, לד]

הגהות וצינונים

(א) [צ"ל בהר רהב] (גליילן): [ב] בדפוי"י אמר שר **גיהנם** והמהרש"ל (דפו"ר) הגיהן "אמר גיהנם", והנכון שצ"ל אמורה גיהנם וכ"ה ברש"י דפו"ר (דק"ס): [ג] צ"ל אמרה (מהרש"ל דפו"ר): [ד] אמר לו: (ס) של אומוה העולם (דפו"ר): [ו] והכא (דפו"ר): [ז] נדצי"ל שמשוכה (באה"מ) ברש"י ע"י שמועכות: [ח] דיבור זה שייך אחר ד"ה [יתן חן": [ט] אל"ף ביי"ת: [י] צ"ל תחתית (בדפו"ר תחת"י): [כ] נדצי"ל בדוק (באה"מ): [ל] אמרה גיהנם (דפו"ר) עיין לעיל אות ב: [מ] צ"ל היא כפא א"ת ב"ש (מנח"י): [נ] כ"ל האומות (דפו"ר): [ס] עייף (רש"י ע"י):

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הבונה פרק שנים עשר שבת

עלויי קא מעלי ליה, שהיתה מס סתומה כלומות אלל מס פתוחה

לא היתה כלומות כדמפרש מנלפך לופיס אמרוס וכיון דלומר רב חסדא מס וסמך שכלומות זנס היו עומדים לא אפשר לאוקומיה

אלא בסתומה דהואיל והכתב היה נראה משני עבריהם היה לה ליפול

עלויי קא מעלי ליה דאמר רב חסדא ^(א) מ"ם וסמ"ך שכלוחות בנס היו עומדין אלא סתום ועשאו פתוח גרועי קא מגרע ליה דאמר ר' ירמיה ואיתימא ר' חייא בר אבא ^(ב) מנצפך צופים אמרום ותיסברא והכתיב ^(ג) אלה המצות ^(ד) שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא מיהוה הואי מידע לא הוה ידעין הי באמצע תיבה הי בסוף תיבה ואתו צופים תקנינהו ^(ה) ואבתי אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא שכחום וחזרו ויסדרום גופא א"ר חסדא מ"ם וסמ"ך שכלוחות בנס היו עומדין ואמר רב חסדא כתב שכלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ כגון נבוב בובן (רהב בהר ^(ו) סרו ורס: **אמרי ליה רבנן לריב"ל** אתו דרדקי האידנא **לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותיהו** אל"ף ביי"ת אלף בינה גימ"ל דל"ת גמול דלים מ"ט פשוטה כרעיה דגימ"ל לגבי דל"ת שכן דרכו של גומל חסדים לרוץ אחר דלים ומ"ט פשוטה כרעיה דדל"ת לגבי גימ"ל דלימציה ליה נפשיה ומ"ט מהדר אפיה דדל"ת מגימ"ל דליתן ליה היכי דלא ליכסיף מיניה ה"ו זה שמו של הקב"ה ז"ח ט"י כ"ל ואם אתה עושה כן הקב"ה זן אותך וזן אותך ומטיב לך ונותן לך ירושה וקושר לך כתר לעוה"ב מ"ם פתוחה מ"ם סתומה מאמר פתוח מאמר סתום גו"ן כפופה גו"ן פשוטה נאמן כפוף נאמן פשוט ס"ע סמוך עניים ל"א ^(ז) סימנין עשה בתורה וקנה אותה פ' כפופה פ' פשוטה פה פתוח פה סתום צד"י כפופה וצד"י פשוטה צדיק כפוף צדיק פשוט היינו נאמן כפוף נאמן פשוט הוסיף לך הכתוב כפיפה על כפיפתו מכאן שנתנה התורה במנוד ראש קו"ף קדוש רי"ש ברשע ומאי טעמא מהדרר תגיה דקו"ף לגבי רי"ש אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי ומ"ט כרעיה דקו"ף תלויה ^(ח) דאי הדר ביה ליעייל וליעול בהך מסייע ליה לריש לקיש ^(ט) דאמר ר"ל מ"ד ^(י) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא ליטמא פותחין לו בא ליטהר מסייעים אותו שי"ן שקר תי"ו אמת מאי טעמא שקר מקרבן מיליה אמת מרחקא מיליה שיקרא שכיח קושטא לא שכיח ומ"ט שיקרא אחדא כרעיה קאי ואמת מלבן לבוניה קושטא קאי שיקרא לא קאי **א"ת ב"ש אותי תעב אתאווה לו ב"ש בי לא חשק שמי יחול עליו ג"ר גופו טימא ארחם עליו ד"ק דלתותי נעל קרניו לא אגרע עד כאן מדת רשעים אבל מדת צדיקים א"ת ב"ש אם אתה בוש ג"ר ד"ק אם אתה עושה כן גור בדוק ה"ץ ו"ף חציצה הוי בינך לאף ז"ע ח"ם ט"ן ואין אתה מזודעזע מן השמן י"ם כ"ל אמר [שר שלם] גיהנם לפני הקב"ה רבונו של עולם לים כל אמר הקב"ה אח"ם בט"ע גי"ף אני חם עליהם מפני שבעטו בגיף דכ"ץ דכים הם כנים הם צדיקים הם הל"ק אין לך חלק בהן ומרו"ן ש"ת אמר"י גיהנם לפניו רבונו של עולם מרי זניני מזורעו של ש"ת א"ל"ז א"ל"ב ב"ם ג"ן ד"ם להיכן אוליכין ^(א) לגן הדם ה"ע ו"ף אמרה גיהנם לפני הקב"ה רבונו של עולם עיף אנכי זי"ץ ח"ק הללו זרעו של יצחק ט"ר י"ש כ"ת מר יש לי כיתות כיתות של עובדי כוכבים ^(ב) שאני נותן לך:**

קד.

גרועי קא מגרע ליה דאמר רבי חייא בר אבא **מנצפך צופים** אמרום. וא"ת להכא משמע דצפתוחה קאמר ללופיס אמרוס וצפ"ק דמגילה (דף ג:) פריך עלה דר' חייא זר אצא מאלה המלות שאין נצ"א רשאי לחדש דבר ועוד האמר רב חסדא מס וסמך שכלומות זנס היו עומדים משמע דר' חייא בסתומה איירי ואור"י דהכי קאמר הסם ועוד האמר רב חסדא ועוד אי רצי חייא זר אצא בסתומה איירי תקסה נמי דרז חסדא אלא ודאי צפתוחה איירי והא דנקט מנלפך ולא נקט להו כסדר אלפא ביתא משום דמנלפך משמע מן לופיס ^(א): **נבוב בובן** בהר רהב.

תימה דלמאי נקט להו כיון דלא הוו כלומות: **א"ל"ף לר' יהושע בן לוי** אתו דרדקי בו'. צירושלמי ^(א) וצנראשית רבה (פ' ב) קאמר דר' אליעזר ור' יהושע הוו מאותן דרדקי וחולק על הש"ס שלנו והא דלומר צפרקי דר' אליעזר ^(ב) שלא למד ר' אליעזר תורה אלא עד שהיה גדול ^(ג) היינו שלא עסק עד שנעשה גדול: **אית דגריסי בא ליטמא פתחין לו**. כלומר יש לו פתחים ליכנס צא ליטהר מסייעין אותו שפותחין לו פתח ליכנס והיינו דומיא דלעיל דשצ"ק ליה פתח ליכנס ולהנחו דגרסי צא ליטמא פותחין לו לריך לומר דמסייעין אותו הוי טפי מפותחין: נתכוין

בצינעה ליה בצינעה כי היכי דלא ליכסיף מיניה ה"ו זה שמו של הקב"ה ז"ח ט"י כ"ל ואם אתה עושה כן הקב"ה זן אותך וזן אותך ומטיב לך ונותן לך ירושה וקושר לך כתר לעוה"ב מ"ם פתוחה מ"ם סתום מאמר פתוח מאמר סתום גו"ן כפופה גו"ן פשוטה נאמן כפוף נאמן פשוט ס"ע סמוך עניים ל"א ^(א) סימנין עשה בתורה וקנה אותה פ' כפופה פ' פשוטה פה פתוח פה סתום צד"י כפופה וצד"י פשוטה צדיק כפוף צדיק פשוט היינו נאמן כפוף נאמן פשוט הוסיף לך הכתוב כפיפה על כפיפתו מכאן שנתנה התורה במנוד ראש קו"ף קדוש רי"ש ברשע ומאי טעמא מהדרר תגיה דקו"ף לגבי רי"ש אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי ומ"ט כרעיה דקו"ף תלויה ^(ב) דאי הדר ביה ליעייל וליעול בהך מסייע ליה לריש לקיש ^(ג) דאמר ר"ל מ"ד ^(ד) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא ליטמא פותחין לו בא ליטהר מסייעים אותו שי"ן שקר תי"ו אמת מאי טעמא שקר מקרבן מיליה אמת מרחקא מיליה שיקרא שכיח קושטא לא שכיח ומ"ט שיקרא אחדא כרעיה קאי ואמת מלבן לבוניה קושטא קאי שיקרא לא קאי **א"ת ב"ש אותי תעב אתאווה לו ב"ש בי לא חשק שמי יחול עליו ג"ר גופו טימא ארחם עליו ד"ק דלתותי נעל קרניו לא אגרע עד כאן מדת רשעים אבל מדת צדיקים א"ת ב"ש אם אתה בוש ג"ר ד"ק אם אתה עושה כן גור בדוק ה"ץ ו"ף חציצה הוי בינך לאף ז"ע ח"ם ט"ן ואין אתה מזודעזע מן השמן י"ם כ"ל אמר [שר שלם] גיהנם לפני הקב"ה רבונו של עולם לים כל אמר הקב"ה אח"ם בט"ע גי"ף אני חם עליהם מפני שבעטו בגיף דכ"ץ דכים הם כנים הם צדיקים הם הל"ק אין לך חלק בהן ומרו"ן ש"ת אמר"י גיהנם לפניו רבונו של עולם מרי זניני מזורעו של ש"ת א"ל"ז א"ל"ב ב"ם ג"ן ד"ם להיכן אוליכין ^(א) לגן הדם ה"ע ו"ף אמרה גיהנם לפני הקב"ה רבונו של עולם עיף אנכי זי"ץ ח"ק הללו זרעו של יצחק ט"ר י"ש כ"ת מר יש לי כיתות כיתות של עובדי כוכבים ^(ב) שאני נותן לך: **מתני'****

אמת מרחקן מיליה. זו בתחלת אל"ף צת"ט וזו צלמנע וזו צסוף: אחד ברעא. כל אות ואות שבו עומדת על רגל אחד: **אמת מלבן לבוני**. מושכזן תחתיה ^(א) לותיותי' כמין לבנה דאל"ף הרי יש לה צ' רגלים ומושצה טוב ורגל השני רחצ: **אתאווה לו**. נתמיה וכן כולן: **ע"ב מדת הרשעים**. כן הוא נדרש אלל רשעים: **אם את בוש**. מלחטוא: גר דק גור בדוק. נפשך תהא נרורה תחת כסאי ודוק ^(ב) שמים: ים כל. גיהנס קרוי ים כל לפי שהרוב הולכים שם: אמר שר שש ^(ג) גיהנם. לים שלי מן את כל העולם ואפי' ישראל: אמר ליה אח"ם בט"ע גי"ף. אלפא ביתא היא אלל ^(ד) א"ת צ"ש וכולן סדורות צספר יצירה: **אני אחום עליהם על שבעטו בגיף**. צניאוף: דביץ. נוטריקון דכים כניס נדיקים: אין לך. גיהנס חלק צהן צשראל: ומרוץ ש"ת. ואומר שר של גיהנס זונני מזורעו של ש"ת. כל העובדי כוכבים ^(ה) ישראל: א"ל"ב ב"ם. אמר לו הקצ"ה לא יהא לך חלק צהם: ג"ן ד"ם. אמר הקצ"ה אוליכס לגן הדס לגן עדן: ה"צ ו"ף. הנני עף ^(ו) צרעב: זיץ ח"ק. הללו זרעו של יצחק הס ולא אתנס לך: מ"ר י"ש ב"ת. שמור לי והמתן יש לי כמות אחרות: **מתני'**

דר"ש ומחייב כי האי גזונא ולתרווייהו (תני) [קרי' להו ת"ק. וכי תימא אין הכי נמי מיהו ר' יהודה אינו מחייב אלא בכ' אותיות שהן מלה ידועה כגון שש שהוא מלשון ששה ותת שהוא מלשון נתניה ושש שהוא אל"ף או ביי"ת שאין מהן מלה [בלתי] ידועה כלל אם נתכוין לכתוב אאורן וכתב א"א ר' יהודה לא מחייב בהני כיון דלא משכחת מציניהו שם ולא מלה ידועה ור"ש אמר לך כיון דאיכא בכתביא כה"ג בגלטורי ומתקיימן כשאר כתיבה (שהיא) מלאכה מתקיימת אני קורא בה וחיוב. פ"י גלטורי. קמיעין שכותבין בהן אותיות כגון אא יי וכיוצא בהן (א). ואקשינן תוב וכי ר' יהודה בה מיקל ור' שמעון מחמיר והוא מחייב והא שמעינן ליה לר' שמעון דמקיל ככי האי גזונא דתניא והקודה ר' שמעון אומר עד שיקרא את כלו כו' הנה ר' שמעון מיקל ולא מחייב אלא במאן דעביד כולה מלאכה וכן אינו מחייב אלא עד שיכתוב את כל השם ואיך אתה אומר כי מחייב ר"ש א"א דאאורן. ודחנינן לה הכי וכי מצית אמרת דלא מחייב ר"ש אלא עד שיכתוב את כל השם כולו והתניא ר"ש אומר ועשה אחת יכול עד שיכתוב כל השם כולו ת"ל מאחת כו'. והנה אפילו לא כתב אלא מקצת השם חייב ומתרצינן להא מתניתא הכי יכול עד שיכתוב כל הפסוק כולו שנתכוון לכתוב או אפילו נתכוון לכתוב איגרת אינו חייב עד שיכתוב כל מה שנתכוון לו ת"ל מאחת אפילו מקצת מן האגרת או מקצת מן הפסוק חייב ולעולם מלה שלימה: הא דר' יוסי דאמר משום רשום פשוטה היא ומקום שנתכוון לרשום ולא לכתוב חייב ואפילו אינו דבר ידועה ברשימה כמה בין בימינו בין בשמאלו חייב: ירושלמי (ה"ג) א"ר אמי והקמות את המשכן כמשפטו וכי יש משפט לעצים אלא [אי והו]ן קרש שוכה ליתנן בצפון יתנן בצפון לעולם וכן בדרום לפיכך היו רושמין עליהן שלא יחלפו. דבי רב הושעיא ודבי בר פוי הוו עיילין שאלין בשלמא דנשיא בכל יום והוו [אליין] דבי רב הושעיא עיילין ונפקין [הוון] בצפורי בולבטיא ופגניא והוון בולבטיא עללין ונפקין ושאלין בשלמא דנשיא בכל יום עללין קודמויה ונפקין קודמיו והוון פגניא עללין ונפקין בתריהון אזלין פגניא וזכין באורייתא ואחי למעל קודמיו דבולבטיא אשתאלת לרובנן על ר' יוחנן ודרשה בי מדרשא (תניא) [דבי בנייה] אפילו ממוז ת"ת וכהן גדול

חשק שלמה על רבינו חננאל (א) עיין געזוך ערך סא:

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 219

רבינו חננאל

שולט אלא בשמאל שמאל ידיה כימין דעלמא היא וחייב עלה ואם כתב בימינו אין דרך כתיבה בכך ולאידך מיחייב עליה. ור' יעקב ברא דבת יעקב אוקמה למתני' כר"י ומשום ררשם הוא ומחייב לפיכך חייב הררשם בין בימינו בין בשמאלו שאינו כותב אלא רושם ואקשינן היכא יכלת למימר דמתני' ר' יוסי היא והא איכא בתר הכין מימאר דר' יוסי דעלמא רישא לאו ר' יוסי היא. ומוקים לה לכולהו כו' יוסי. א"ר יהודה מצינו שם קטן משם גדול שם משמעון ונח מנחור שהן שתי אותיות מב' שמות. פי' ב' אותיות מב' שמות כגון שם משמעון שי"ן מ"ם והן ב' אותיות וב' שמות כדאמון שי"ן מ"ם נח מנחור גו"ן חיי"ת והן כיוצא בהן אבל ב' אותיות שהן שם אחד כגון גג שוה וזה גימיל' והן ב' אותיו' בשם אחד. כיוצא בו דד הה חח סס ור שש תת ולישנא דרבנן טט צץ אלו ב' אותיות שהן שם אחד והן דד הה חח הא הא חית חית וכו' ר' יהודה ואקשינן וכו' ר' יהודה הכותב ב' אותיות והן ב' שמות כדאמון הוא דמחייב אבל ב' אותיות והן שם אחד לא מחייב והתניא ועשה אחת יכול שמינו חייב עד שיכתוב את כל השם ת"ל מאחת אפי' מקצת (מאחת) אי מאחת ואפי' מקצתה יכול אפילו לא כתב מן התיבה אלא אות אחת יהא חייב ת"ל אחת הא כיצד אינו חייב עד שיכתוב שם קטן משם גדול שי"ן מ"ם משמעון ושמואל ונח מנחור וזן מדניאל ר' יהודה אומר אפילו לא כתב אלא ב' אותיות והן שם אחד כגון שש ור גג חח הה הנה ת"ק שנה סתם שם משמעון ונח מנחור וכולהו ש"מ דכיוצא באלו ב' אותיות שהן ב' שמות הוא דמחייב ת"ק אבל ב' אותיות שהן שם אחד לא ופליג ר' יהודה עליה כהדאי וקתני כי הכותב ב' אותיות והן שם אחד חייב. קשיא דר' יהודה הא אדר' יהודה ופרקי' הא דקתני ר' יהודה במתני' כי הכותב ב' אותיות מב' שמות הוא שהוא חייב כגון שם משמעון וכיוצא בו דדידה הוא. כלומר סברא ידידה שמעה ממאן דליתיה רביה וסברא ולא תנא לה משמיה לפום דפליג על רביה והא דקתני כי חייב אפילו כותב ב' אותיות משם אחד כגון שש תת משם רבן גמליאל רביה שגאה. ואקשינן נמי אליבא דר' שמעון דתני סתם עד שיעשה מלאכה שכינצא בה מתקיימת והלא תנא [קמא] לא חייב אות אחת ולא חוט אחד בבגד ולא בית אחד בנפה והלא שם משמעון ונח מנחור כיוצא בהן מתקיימת וכן בבגד וכן בנפה. ונמצא דבדרי ר' שמעון כת"ק. מה בא ר' שמעון לאשמעינן וכי תימא ב' אותיות שהן שם אחד איכא בינייהו דת"ק לא מחייב ור' שמעון מחייב אי הכי היינו ר' יהודה דהוא נמי ת"ק

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) נדרים לו: (ב) מו"ק כח: וע"ע סנהדרין דף צד: א) (עי' חס' ב"ק דף ג: ד"ה כדמרגסא, (ד) סנהדרין דף נג:א, (ה) [שם נד:א, (ו) עיין לקמן טו: וברש"י לקמן דף יד: ד"ה נבואה, (ז) סנהדרין שם ע"ש, (ח) סנהדרין דף מד:, (ט) עירובין סג: [סנהדרין שס:], (י) וע"ע סנהדרין דף מד: תור"ה חיישין, (כ) דברים לג ד, (ל) עי' ב"ק פב: סוטה מט:, (מ) [ועי' חס' עירובין סג: דגנסי וילן ע"ש] עי' הגר"צ כאן ארת יג ובעירובין שם, (ס) [ועי' חוס' שנת קמ: ועירובין טו: ד"ה נכמיה ונמנ"ק ח: ד"ה נפקא ולקמן כ: ד"ה דכחי ונמנות מד: ד"ה מנחתם].

גליון הש"ס

גמ' שכחום וחזרו ויסדרום. לקמן יח ע"א סוכה מד ע"א: שם אונקלוס הגר אמרו. עי' יוסטלמי דמסכתין פ"א הלכה ט: שם כמספדא דאחאב. עי' ב"ק יז ע"א חוד"ה והלא: רש"י ד"ה ויקראו בו' בספר עזרא בתיב. עי' סוכה יז ע"א נרש"י ד"ה לאו הסר יו"ט שם: חס' תוס' ד"ה מבטלין בו' והלא אחר בו'. עי' פסקי חוס' ערכין אות יט:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

- תורה אור השלם
- א) אֱלֹהֵי הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי: [ויקרא כז, יד]
- ב) וַיִּקְרָאוּ בַּסֵּפֶר בַּתּוֹרָה הָאֵלֹהִים מִפְּרֹשֶׁת וְשׁוֹם שֶׁכָּל יוֹבִינֵנוּ בַּמִּקְרָא: [נחמיה ח, ח]
- ג) בַּיּוֹם הַהוּא יִגְדַּל הַמִּסְפָּד בִּירוּשָׁלַם בַּמִּסְפָּד הַדְּרִמּוֹן בַּבִּקְעָת מִגְדּוֹן: [זכריה יב, יא]
- ד) וְרֵאִיתִי אֲנִי הַגִּינָל לְבָדִי אֶת הַמִּקְרָא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת הַמִּקְרָא אֲבָל חֲרָדָה גְּדֹלָה נִפְלָא עֲלֵיהֶם וַיִּבְרְחוּ בְּהִתְבָּא: [דניאל ג, יז]
- ה) וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִסְפְּרִים וְנִעֲשִׂים בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מִדִּינָה וּמִדִּינָה וְעִיר וְעִיר וְיָמֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְיִזְכְּרֵם לֹא יִסָּפֵר מִן־עַם: [אסתר מ, כח]
- ו) וְהָיוּ בְּהִיּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירְיָחוֹ וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהָנָה אִישׁ עוֹמֵד לִגְדּוֹ וַחֲרָבוֹ שְׁלֹפָה בִּידּוֹ וַיִּלָּךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אִתָּהּ וַיִּשְׁתַּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מַה אֲנִי מִדָּבָר אֶל עַבְדּוֹ: (יהושע ח, ג-ד) (ז) וַיִּשְׁמְעוּ הָעָם אֶת כָּל הַפִּתְיָנָה אֲשֶׁר מִצִּפּוֹן לְעִיר וָאֵת עַקְבֵי מַיִם לְעִיר וַיִּלָּךְ יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה הַהוּא בַּתּוֹךְ הָעָמָק: (יהושע ח, יג) וַיִּשְׁלָחֻם יְהוֹשֻׁעַ וַיִּבְרְחוּ אֶל הַמַּאֲרֵב וַיִּשְׁבּוּ בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעֵי מַיִם לְעֵי וַיִּלָּךְ יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה הַהוּא בַּתּוֹךְ הָעָם: (יהושע ח, טו)

ד) וְרֵאִיתִי אֲנִי הַגִּינָל לְבָדִי אֶת הַמִּקְרָא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת הַמִּקְרָא אֲבָל חֲרָדָה גְּדֹלָה נִפְלָא עֲלֵיהֶם וַיִּבְרְחוּ בְּהִתְבָּא: [דניאל ג, יז]

ה) וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִסְפְּרִים וְנִעֲשִׂים בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מִדִּינָה וּמִדִּינָה וְעִיר וְעִיר וְיָמֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְיִזְכְּרֵם לֹא יִסָּפֵר מִן־עַם: [אסתר מ, כח]

ו) וְהָיוּ בְּהִיּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירְיָחוֹ וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהָנָה אִישׁ עוֹמֵד לִגְדּוֹ וַחֲרָבוֹ שְׁלֹפָה בִּידּוֹ וַיִּלָּךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו

וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אִתָּהּ וַיִּשְׁתַּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מַה אֲנִי מִדָּבָר אֶל עַבְדּוֹ: (יהושע ח, ג-ד) (ז) וַיִּשְׁמְעוּ הָעָם אֶת כָּל הַפִּתְיָנָה אֲשֶׁר מִצִּפּוֹן לְעִיר וָאֵת עַקְבֵי מַיִם לְעִיר וַיִּלָּךְ יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה הַהוּא בַּתּוֹךְ הָעָמָק: (יהושע ח, יג) וַיִּשְׁלָחֻם יְהוֹשֻׁעַ וַיִּבְרְחוּ אֶל הַמַּאֲרֵב וַיִּשְׁבּוּ בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעֵי מַיִם לְעֵי וַיִּלָּךְ יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה הַהוּא בַּתּוֹךְ הָעָם: (יהושע ח, טו)

[יג] [וכן] איתא בסנהדרין מד ע"ב ועי' בתוס' דהכא ד"ה וילן וכר' אבל בעירובין סג ע"ב איתא וילן וכר' אמר רבי יוחנן מלמד שהלך בעומקה וכר' יעשי' בתוס' ד"ה מיד וילן וכר' [גליין], ובקצת כתי' וראשונים וכ"ה הג' הנוסח כאן וילן יהושע וכר' בתוך העם ובתיב בתוך העמק אמר (ועי' הג' הכי"ח בעירובין): [יד] צ"ל אלא מ"ם פתומה וסמ"ך היתה באייד (דק"ס ע"פ כתי"), וברש"י שבע"י הנוסח מקום דבק **אבל אלו אין להם עוד מקום דבק שהיו באייד אלמא מ"ם פתומה היתה בלחזות: טו**] אינו כפי' אחרים [גליין], תיבות אלו כתובים בדפו"ר כאן באמצע הדבור, ונראה דהכוונה לדברי רש"י שמכאן עד סוף הדבור הבא: **[טז] צ"ל ברתרייתא, פי' קושיא שניה (הגר"ש מדרסורא עיי"ש), ובכת"י ורש"י שבע"י ליתא תיבה זו כלל, וכ"ה נכון (דק"ס): [יז] נ"א פריק [גליין], ועי' רש"י: [יט] [צ"ל לתריץ [גליין]: [כ] ברש"י שבע"י בשעת הקריבתן: [כא] בכת"י נוסף**

מגילה נקראת

בגם היו עומדין. שהיתה חקיקתן משני עזריהן הלכך שאר אותיות יש להן מקום דבק אלא מ"ם וסמ"ך היתה צאזר (ודוקא בסתומים)^{[?] ו] ואפשר היה לו לתוך הכ (בצייחא^[יז]) דרב ססדא בסתומין וכי אחרת הכ דרבי ירמיה בפתומין והכי מוכח בפרק הטינה במסכת שבת אלא הא פריך^[י] לה מילתא דשיחא לתרווייהו:}

^[י] מהוה הוו בו'. ואורחא דסוגיא

דגמ' (להקשות)^[יז] דבר שאינו עד דטרח ומעמידה על צרייה מפי רבי ע"כ: ש"א ירבו מחלוקת. לפרש מקראות הסתומים: קץ משיח. בספר דניאל: ויקראו בספר תורת^{[?] האלהים וגו'. * בספר עזרא כתיב: זה מקרא. לשון עברי של חומש: הפסוקים. הילך נפסקין: פיסקי הטעמים. הנגינות קרוין טעמים: אלמלא תרגומא דהאי קרא בו'. שלא מלינו כלל המקרא הספד להדדרימון צבקעת מגידו ויונתן תרגמו לשני הספידות הדדרימון צרמות גלעד (מלכים ב כג) ואשיהו צבקעת מגידו כדמפרש}

בספר מלכים (ב כג): דאינהו נביאי. שנתצלו לישראל צשליחותו של מקום והוא לא נשתלח לישראל צסום נצואה: **מאי טעמא איבעיתו.** דכתיב צקרא אצל חרדה גדולה נפלה עליהם ויצרחו צהצחא: מו"ליהו. שר של כל אדם למעלה: צינשוף. ידלג: **וישראל במעמדן.** עומדין על תמידי לצור צשעת הקרבן^{[?] כדתנן במסכת תענית (דף כו.) תשמרו להקריצ לי צמועדו הילך שומר^{[?] חס אינו עומד על צדו חיקנו נציאים הראשונים כ"ד משמרות על כל משמר ומשמר היה מעמד כו': והיכי עבדי הכי. שהסתווה לו דכתיב ויפול על פניו וישתחו: **אמש ביפלתם בו'.** צתצוצה^{[?] שהשיצו עתה צחמי אנו למדין תחלת דצרי^{[?] המלאך האשימן צשי דצרים אמש כלומר כשהעריצ היום היה לכם להקריצ תמיד הערצ וצטלתם אותו ונשתהיתם צמארצ העיר חנס שאין זמן מלחמה צלילה [משמחשך]: **ועבשיו.** שהוא לילה היה לכם לעסוק צתורה שהרי אינכם נלחמים צלילה: **עתה באתי.** על של עכשיו: מיד וילן יהושע בל"ה ההוא בתוך העמק. לא צאותו הלילה כתיב אלא צלילה שר על העי והכי קאמר מיד חזר יהושע מדצריו וכצצא לילה אחר צמזור עסק צתורה: הא}}}}

פרק ראשון מגילה

מבטלין כהנים מעבודתן לשמוע מקרא מגילה. וקשה אמאי מצטלין ? והלא אחר הקריאה יש הרצה שהות לעצדה

ויש לומר דכיון דמשהלכר היום היו זמן עצדה והם מניחין אותה צשציל הקריאה משום הכי קרי ליה צטול וא"ת ויעשו עבודתן מיד ואחר כך יקראו המגילה לצדם וי"ל דטוץ לקרות עם הצצור משום דהוי טפי פרסומי ניסא:

חיישינן שמא שד הוא. פירש רי"צ"א דדוקא חוץ לעיר [היכא דשמיחי מוזיקין] כגון צשדה וצלילה וכן היה יהושע צר על יריחו צשדה רחוק ממחנה ישראל אצל צמקום צשי אדם מלויין אין לחוש דאל"כ אדם שאמר לנו [צלילה צעיר] כחצו גט לאשתי היכי כחצינן ניחוש שמא שד הוא [ולא נכחצו] עד דנחצי ליה צצואה דצצואה ולא אשכחן דפריך ליה גמרא אלא צבי מי שהושלך צצור פרק התקצל (גיטין דף סז. וס"ט): **אמש במלתם תמיד ש"ל בין הערבים.** קשה אמאי צטלוהו צשלמא תלמוד תורה צטלו לפי שהיו צרים על העיר כל ישראל אצל הכהנים אמאי לא היו מקריצים התמיד וי"ל לפי שהארון לא היה צמקומו כדאמר פרק הדר (עירובין דף טג:.) והכהנים נושאין את הארון וא"ת והיכי משמע לי שנא דקרא דצטלו התמיד ותלמוד תורה ויש לומר דה"פ מדקאמר הלנו אתה הכי קאמר צשציל תלמוד תורה צאת דכתיב^{[?] תורה צוה לנו חס לצרינו או צשציל הקרצנות שמגינים עלינו מלצרנו^[?]: **עתה באתי. פי'** ריצין על תלמוד תורה צחמי דכתיב ציה ועתה כחצו לכם [את] השירה הזאת (דברים (ב: (י^ט) **וילן יהושע בל"ה** ההוא בתוך העמק. לא כתיב צהאי קרא כן אלא כשצר על יריחו כתיב וילן צלילה ההוא צתוך העס וכשצר על העי כתיב וילן^{[?] צלילה ההוא צתוך העמק ודרך הש"ס הוא לקצר הפסוקים ולערצם יחד כמו ונתן הכסף וקס לו (ערכין דף לג.)^[?]: מלמד}}

פרעה חגורא בבקעת מגידו^{[?] (י^ט) וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה גדולה נפלה עליהם ויברחו בהחבא מאן נינהו אנשים^{[?] אמר ר' ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא זה חגי זכריה ומלאכי^{[?] אינהו עדיפי מיניה ואיהו עדיף מינייהו אינהו עדיפי מיניה דאינהו נביאי ואיהו לא חזו וכי מאחר דלא חזו מ"ט איבעיתו מאי תקנתיה^{[?] ליקרי ק"ש ואי קאים במקום הטנפת לינשוף מדוכתיה ארבע גרמידי ואי לא^{[?] לימא הכי עיוא דבי טבחי שמינא מינאי: והשתא דאמרת^{[?] מדינה ומדינה ועיר ועיר לדרשה^{[?] משפחה ומשפחה למאי אתא אמר רבי יוסי בר חנינא להביא משפחות כהונה ולויה שמבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה דאמר רב יהודה אמר רבי^{[?] כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה תניא גמי הכי כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה מכאן סמכו ש"ל בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה קל וחומר מעבודה ומה עבודה שהיא חמורה^{[?] מבטלינן תלמוד תורה לא כל שכן ועבודה חמורה מתלמוד תורה והכתיב^{[?] ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו [וגו'] וישתחו (לאפיו)^{[?] והיכי עביד הכי והאמר רבי יהושע בן לוי אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה חיישינן שמא שד הוא שאני התם דאמר ליה כי אני שר צבא ה' ודלמא משקרי^{[?] גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה^{[?] אמר לו אמש בטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלתם תלמוד תורה אמר לו על איזה מהן באת אמר לו^{[?] עתה באתי מיד^{[?] וילן^{[?] יהושע בלילה ההוא בתוך העמק אמר רבי יוחנן מלמד}}}}}}}}}}}}}}}}

הנהות וציונים
[א] בכת"י ובע"י נוסף הכתיב: [ב] בשבת הגירסא גם כאן **רשאי** (כמו לעיל, רש"ש): [ג] בכת"י ובע"י **באותה שעה נודעוצה** א"י: [ד] צ"ל **בתורת** (רש"ש): [ה] צ"ל **דאורוייתא** (רש"ש), וכ"ה בכת"י ובע"י: [ו] בכת"י ובע"י נוסף כגון: [ז] צ"ל **בעידנא** (כתי"ע), וכ"ה בתרגום שם: [ח] שהיה דניאל מתמה עליהם שהוא ראה והמה לא ראו ומשני שהיו חוזר"מ שהיו להם מעלה גדולה ממנו שהיו נביאים והם לא ראו זה היתה התמיה שלו (גליין): [ט] בכת"י ובע"י **ארבע אמות ואי קאי בדוכתא מנוולתא** לימא הכי: [י] [ערכין ד ע"א ושם איתא ר"י אמר **שמואל**] (גליין): [יא] בכת"י נוסף **מתלמוד תורה: [יב] בכת"י משקר:**

הנהות וציונים
[א] בכת"י ובע"י נוסף הכתיב: [ב] בשבת הגירסא גם כאן **רשאי** (כמו לעיל, רש"ש): [ג] בכת"י ובע"י **באותה שעה נודעוצה** א"י: [ד] צ"ל **בתורת** (רש"ש): [ה] צ"ל **דאורוייתא** (רש"ש), וכ"ה בכת"י ובע"י: [ו] בכת"י ובע"י נוסף כגון: [ז] צ"ל **בעידנא** (כתי"ע), וכ"ה בתרגום שם: [ח] שהיה דניאל מתמה עליהם שהוא ראה והמה לא ראו ומשני שהיו חוזר"מ שהיו להם מעלה גדולה ממנו שהיו נביאים והם לא ראו זה היתה התמיה שלו (גליין): [ט] בכת"י ובע"י **ארבע אמות ואי קאי בדוכתא מנוולתא** לימא הכי: [י] [ערכין ד ע"א ושם איתא ר"י אמר **שמואל**] (גליין): [יא] בכת"י נוסף **מתלמוד תורה: [יב] בכת"י משקר:**

הנהות וציונים
[א] בכת"י ובע"י נוסף הכתיב: [ב] בשבת הגירסא גם כאן **רשאי** (כמו לעיל, רש"ש): [ג] בכת"י ובע"י **באותה שעה נודעוצה** א"י: [ד] צ"ל **בתורת** (רש"ש): [ה] צ"ל **דאורוייתא** (רש"ש), וכ"ה בכת"י ובע"י: [ו] בכת"י ובע"י נוסף כגון: [ז] צ"ל **בעידנא** (כתי"ע), וכ"ה בתרגום שם: [ח] שהיה דניאל מתמה עליהם שהוא ראה והמה לא ראו ומשני שהיו חוזר"מ שהיו להם מעלה גדולה ממנו שהיו נביאים והם לא ראו זה היתה התמיה שלו (גליין): [ט] בכת"י ובע"י **ארבע אמות ואי קאי בדוכתא מנוולתא** לימא הכי: [י] [ערכין ד ע"א ושם איתא ר"י אמר **שמואל**] (גליין): [יא] בכת"י נוסף **מתלמוד תורה: [יב] בכת"י משקר:**

הודפס מאתר אוצר החכמה table‏.otzar.org עמוד 5

ג.

עין משפט

גר מצוה

ח א מ"י פ"א מהלכות מגילה הלכה א סנוג עשין ד טור ש"ע א"ח סי' תרפז סעיף ב:

רבינו חננאל

אמרם. כלומר האותיות הללו חכמים תקנום. ואקשינן ואלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דברי מעשה ויפוקינן לעולם מתוקנים היו וכן היה מסורת בידם מהנביאים להיות הפתוחים באמצע תיבה. והסתומים בסוף תיבה ושכחום וחזרו הצופים ויסדום. והוא עוד אמר תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו מפ"ר אליעזר ור' יהושע כאשר למדו אותו כך לימודהו לאחרים. ושל נביאים ינתן בן עזיאל אמרו כמו שהיה מסורת בידם של חכמים מפ" חגי זכריה ומלאכי. ותרגום של כתובים נמנע מן השמים לגלותו משום דאית ביה קץ משיח. ואקשינן והא תרגום של תורה בימי עזרא הוה דכתיב (ויכתבו) [ויקראו] בספר תורת האלהים מפורש. ואמרין מפורש זה תרגום ושום שכל אלו פסוקים ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים ואמרי לה אלו המסורות. ופרקינן אין תרגום מיתהו הוה בידיהו מקמי עזרא ושכחיהו רובא דאישי ואחא אונקלוס ויסדיה למיקרי ביה בצבור. מיהו מילי דאורייתא מיגליין. כלומר רובן מפורשין הן אבל של נביאים מסותומין הן דהא חולי התרגום של זה הפסוק ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדרימון וגו'. לא הוינן ידיעין פירושא דהאי פסוקא ולפיכך נודעוצ העולם שגילה הטעמים שהיו נעלמים. וראיתי אני דניאל לבדי אמראה וגו'. מאן נינהו אנשים שהיו עמו זה חגי זכריה ומלאכי. ולמה נפלה חרדה גדולה עליהם. דאע"ג דאינהו לא חזו מולייהו חזו: וכוון דמדינה ומדינה^[טז] (הוא) לדרשה הוא דאיתין כדאמרן [משפחה] מאי דרשת בה ואסיקנא משפחות כהנים ולוים. וכדתינא כהנים המתעסקין בעבודתן ולוים בדוכנס וישראל במעמדן כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה מיכן סמכו של בית ר' שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה אם הכהנים מבטלין עבודתן ת"ת לא כל שכן. ואקשינן וכי עבודה חמורה מדבדי תורה והכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה גר' ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי. א"ל אמש בטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלתם ת"ת. ועל איזה מהן באת. א"ל עתה באתי. כלומר על ת"ת שבטלתם אותו עתה. הנה ת"ת חמור מעבודה ופרקינן התם גבי יהושע ת"ת דכל ישראל ולפיכך חמור מעבודה. אבל

שחזר מרן בשנת תקס"ט לפ"ק והוא מדברי תורה שאמר
מרן כפי ראה שנת ר"ח חלול:

הר"ח חלול

[משנת תקע"א] במס' סוכה [כ"ה:] מעשה בר"א
ששנת בגליל העליון וכו'. י"ל
בך דלגאורא י"ש להוכיח לאסור תוספת אוהל ארעי שהרי
כל דהוי במשכן חייבין עליו בשנת ובמשכן ה"י ג' מיני
יריעות זה ע"ג זה וה"ל תוספת אוהל, אלא ש"ל חולי
חינו מעכב אלא התחתונים, ונראה דזה תלי בפלוגתא
ברפ"ב דשבויות חזן מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא
במלך וכו' וכו"ג, אחד מ"ד בכל אלו חזן, ולאידך באחת
מכל אלו, והנה היריעות היו נגד המסכה הנסוכה על
עם ה' אלו שהוא ר"ת משכן מלך שופט כיהן לביא, ויריעות
תכלת ה"י נגד כהן, ושל עזים נגד שופטים, והפליגה
המעורבת חלי אדומים וחלי תחשים הוא מלך וכו' וכו'
שזריכים זה לזה שהעמידו מלכים עפ"י נביאים — ולמ"ד
בכל אלו חזן כולם מעכבים ואין מוסיפים על אוהל
ארעי, ולמ"ד ב"א מכל אלו חזן מעכב אלא התחתונה
ומותר להוסיף על אוהל ערלי, ונכח אל המכוון בעוה"י רק
אומר מה שה"י שופט מכל שבת ושבת וכן מלך וכו' מורה על
שהם מעכבים ש"י, שהם העיקר לריבים להתגלול ב"ב
לרופי הו"י ית"ש שצ"ב שצ"י י"ה, והנה ר"י בן החורנית
כשראה להוסיף על אוהל ארעי משום דס"ל דיריעות עזים
שכמשכן לא ה"י מעכבים, ע"כ ח"ל ר"א חזן לך כל שבת
שלא העמיד שופט וכיון ששופטים מעכבים גם יריעות
עזים מעכבים ואסור להוסיף, אח"כ כשהגיע חמה לחי
סוכה ר"ה להוסיף תוספת כל שהוא רק להסיר החמה
מחלי הסוכה דאלו להסיר החמה לגמרי זה כבר נאסר
לו במאמר הראשון, אך עתה ר"ה להוסיף תוספת כל
שהוא, מה שהוא בנתי יריעות עליונות מאדמים ותחשים
וסבר שזה חזן מעכב, וא"ל חזן לך שבת שלא העמיד
נביאים ויהודה וכו' וכו' העמידו מלכים עפ"י נביאים וגם
זה מעכב ואסור להוסיף, אך כשכחה חמה למרגלותיו
הוסיף אוהל קטן קלת להסירה ממרגלותיו כי לא מלינו
דוגמתו במשכן, ומ"מ י"ל ר"א שלא ללמוד ממנו קולא
שלא שמע מפי רבו, וק"ל: *

משנת תקע"ד לפ"ק. (***)

דרש ר' זירא במחוזא גר מותר במזמורת רגמיות
כולי עלמא באחרונייהו, אמר רבא מי חיבא
דרש כי האי בדוכתא דשכחי גירי, דרש רבא במחוזא
גר מותר בכהנת טעניהו כשירא, הדר דרש להו גר מותר
במזמורת ח"ל אספדת לקמיתא אמר להו דטבא לכו עבדו
לכו וכו' ע"ש — הנה המאמר הראשון דרגמיות באחרונים
י"ל כך, דהנה בש"ס דמנחות פ' הקומץ כ"ז ע"א אמרי'
דלולב ואגוד הוא מרמז לקהל ישראל שיהי כולם באגודה
ח' ע"ש וכן במדרש [ו"ר פ"ל — י"ג] מפרש שמרמז לאיברי
הגוף, אמנם מדרש אחר יש [ו"ר ש"ס] שהמינים הם נגד

שער יוסף

(*) עיין ח"ס על סוגיות הש"ס חלק ראשון הגדש בירושלים דף מ'
ע"ב משנת תקע"ח ד"ה בדרוש אסרת יכו' בעין הג"ל בתוספת ביאור:

(**) מאמר זה הוא סקצת מהשתייה לדרוש שסעתיא ש"ש תקע"ד לפ"ק
בר"ם שפך אכל וכל מה שנוגע לענין ספיא דאורייתא,
והשתייה היתה בסוגי דפסק מסור, והיות שתחילת השתייה דבר
בעתו לסוכות הצטוו הגה"ע ל' להחזיר לקובץ הסוגיות שירשם א"ה.
הש"ת

מדרגתו לפי הימים] כמספר. וזה וכימך כן יהי דבאך
שאינת קדושתך ור"ק. (*)

בקש קהלה למלא דברי חפץ בקש להיות כמשה ילד
בת קול וכחוד יושר דברי אמת ולא קם וכו'
עוד כמשה [ר"ה כ"א:]. הנה חפ"י חס ילדק אדם הרבה
ויפגל מעגל מעגל עד חזן קן מ"מ כל האושר הנקנה
הוא ע"י תורה הקדושה, והיא כבר נקראת על שמו של
מרע"ה חפ"י חס יחדש אדם זה כמה חודשים כר"ע שה"י
דורש כחרי אומיות עד שמרע"ה בעלמו ה"י מתמיה על
זה [מנחות כ"ט:] מ"מ הכל נוסד על יסוד ח' תורתו
של מרע"ה וכן אמר הקב"ה ליהושע כפרש"י ר"ש ספר
יחושע ממאחז"ל, והנה חותמו של הקב"ה הוא אמת
[יומא ס"ט:] והתורה נקראת אמת כי היא ר"ת ח"ל
מ"שה תורתו שהקב"ה למד למשה את תורתו, והנה
דה"ה התפלל להקב"ה ש"ישר דרכיו לתורתו ושמרהו
מכל מכשול ושגיאה וסיים ואמר [תהלים י"ט] או חת"ם
שהוא אומיות אמת בהיפך, והענין כי הקב"ה נקרא אמת כח"ל
שהוא למד את תורתו למשה ע"כ נקרא אמת ח"ל משה
תורתו, והלדקים נקראים חת"ם ח"ל תורת משה"ל שבה
למד תורתו של משה, נמלא"ה הקב"ה מתפאר שלמד את
מ"שה תורתו והלדקים מתפארים שלמדו תורתו של משה,
ומ"מ הכל על שם משה ומעתה ח"ל שיהי אדם כמשה.
וזוהו שלמה ביקש למלא דברי חפץ ר"ל שחדש מעלמו
חידושי תורה מחפיו כ"י עקיבא ובקש להיות בענין זה
כמרע"ה, וילדא בת קול וכחוד יושר דברי אמת ר"ת ח"ל
משה תורתו ולא בהיפך אחס אלא אמת ישר ולא הפוך
וא"ל לך להיות כמשה וק"ל:

[תקס"ט לפ"ק] ח"ג הסודות מעשה לך וגו' באספך
מנריך ומיקרך [ראה]. במס'

סוכה [י"ב.] בעי למילף מהכא דכפסולת גורן ויקב הכחוד
מדבר, ומסיק דלא משמע מידי רק מקרא דעזרא
[נחמיה ח' ס"ו] לאו הדר והביאו עלי דת — ושם כתוב
לעשות סוכות ככתוב, ויעשו כל הקהל וגו' סוכות וגו'
כי לא עשו מימי יסוע בן נון כן בני ישראל וגו'. עש"ס
עירוין [י"ב]. וי"ל דהנה לכאורה הך הלכה למשה מסיני
הוא בתורה שצ"ע ואח"י עזרא ואסמכיהו אקרא. ולפ"י
מרמזו בכתוב ג"כ, כי באספך ח"ל בל"ת ב"ש תי"ו, כ"ף
בא"ת ב"ש למ"ד הרי פסלית דוק וחשכח, ע"י כה"ג ברש"י
פ' נשא בפסוק מלאה קער"ת ע"ש [ז' כ'], נמלא מרמזו
בפסוק, אך ע"י במס' שבת [ק"ד.] גבי אמו דרדקי לבי
מדרשא ואמרו מלתא דאפי' בימי יהושע בן נון לא איתמר
בוותיהו, משמע דבימי יהושע לא דרשו האלפא ביתות
של ח"ת ב"ש וע"י שם במהרש"א ח"ל ששכחו בימי אב"ל
של משה, ודבריו מ"ש ממנלפך תמוהים קלת עמוס' ר"ש
מגילה — והנה עזרא שה"י סופר מהיר והחזיר ליושנה
הנקודות והטעמים והמסורה וה"ה דרשת האותיות, הוא
המליח הך באספך אומיות בפסולת, נמלא מיהושע בן נון
עד עזרא נעשה הסוכה בפסולת גורן ויקב מתורה שצ"ע
לא ידעו בו רמז מהכתוב, אכל בימי עזרא מדייק [שם
פסוק י"ד] וימלאו כתוב בתורה וגו' דייקא שאלאו לו
רמז בכתוב באומיות ח"ת ב"ש, ואמר להם לעשות סוכות
ככתוב, כי לא עשו מימי יסוע בן נון דייקא כן בנ"י, וק"ל:
[מאמר הכ"ל מכתב יד קודש מספר הקדוש "ספר הזכרון"]

(*) גליון הורה כפי"ק שוליו מלאים טשטוש וסחיקה משן
הזמן ומלאריות לפי השערתי שער יוסף בתיבות השגורים בשני
דאצי מרובע:

ל"ח]. יראה כי החק הוא וזה שכוּעַס על הגוים כי חרון אף עושה רושם [רש"י שנוות ד' י"ד], אך חונה הוא וזה שכוּעַס על ישראל ועוונותיהם כי חונה איננה רע כ"כ כי נטה הרגו לגודל דלי [כדריס ל"ז]. וכבר הארכתי בנ"ח חנוכה ר"ת חסד י"ה מילאה ה'א'רץ**] ואמר כי אעפ"י שיאמר אז נד"ה וזה נשתנו חלו מאלו ומי יעלה חנותי באפי פי יתבטל החנוכה בהאף שהאף על האנושות יהי הרבה יותר מהחנוכה על ישראל עד שיתבטל צו ע"ד הערלה ונעלה את הכלאים [ערלה פ"ב מ"ג] וק"ל:

[קהלת] פסוקי קהלת [א' י"ד] ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הצל ורעות רוח מעוות לא יוכל לתקן וכו' דברתי אני עם לצי לאמר אני הנה הגדלתי וכו' ידעתי שגם זה הוא רעיון רוח. לא אחר כך דקדוקים אצל הענין יראה לפ"י דאחז"ל צפ"ק דמ"ק [ע']: לחלק צין מזה שאפשר לקיימה ע"י אחרים דלא אין מצילים ת"ת עצורה משא"כ מה שא"ל לקיימה ע"י אחרים. אך בנ"ע***] וסיק דמ"ק שנועד עם אחרים צודאי כל חפץ לא ישו זה כלל וכלל ומשמע שם מני דצ"ח מופלג צחכונה העוסק בדברים העוונדים צדומו של עולם כל חפץ לא ישו זה צדומו ענין. אונס נלע"ד דוקא בשאינו מצטל ומצטדק לעסקי עה"י אצל המצטל לעסקי העה"י גם לחפצי שמים יתבטל כמציאר פ"ק דשבת לענין חפלה ע"ש. והן הנה דברי הקרא ראיתי כל המעשים אפי' חפצי שמים הנעשים תחת השמש פ"י חליפי התורה כפרש"י צקהלת כ"פ. והנה הכל הצל ורעות רוח כי אין לו להחליף התורה אפי' בחפצי שמים. ונפרש הטעם לזה כי הוא מעוות לא יוכל לתקן ופרש"י זהו ת"ח פורש מן התורה וכוונתו כי א"ל להשלים צדו אחר שהרי כתיב והגית צו יומם ולינה כ"כ מציא צהלכו ומגילה ע"ש [ק"י תרפ"ז ס"ק ג'] ומקיים ומקרון לא יוכל להענות פ"י לפעמים יהי מקרון וזה צעק התורה צוה שלא יכול להענות כי הוא לצדו הוא ואינו. לועד עם אחרים ולא צודאי יצטל תורתו מפני עסק המלוא אצל זולת זה המקרון לא יצויר ציעולה, ועוד אומר הנה הגדלתי וכו' והי' מהראוי להתבטל מכל המצוות אפי' צעסקי ציחידות מפני חכונות כי היא מופלגה אך באשר נתתי לצי לדעת חכונה ודעת הוללות וסכלות וצטלתי לפעמים מעסקי ד"ה לעסקי העה"י שהם הוללת וסכלות ע"כ אמצטל גם למצוות וק"ל:

שמור רגליך כאשר תלך אל בית האלקים וקרוב לשמוע ומה כסילים זכח כי אינם יודעים לעשות רע [ד"י']. יל"ד הול"ל וטוב לשמוע. צ' הול"ל ונתת זכח כסילים. ג' אשר אינם יודעים לעשות רע אחז"ל [צרכות כ"ג]: אינם יודעים אס על הטובה הם מציאים או על הרע, וזה ענין לידעה זה. אצל לפע"ד נראה לפנו"ס צחיה [שער יחוד הנועשה פ"ה] שאמר חסיד אי לתלמידיו למדו הרעות תחילה ותדעו להזהר וזהו ואח"כ למדו הטובות וכו'. שם מ"י שאינו

*) ענין חיים בחי' עמים נדרים דף ל"ב. ד"ה איחא וכו' מזה. ועי' לקמן בדרוש ל' אדר משנת תקצ"ד סד"ה לך כנוס וכו'.
**) בספר עשרה מאמרות לרבינו מנחם עזרי' מפאנו ז"ל והוא במאמר הקור דין חלק ד' פרק שיש' ועי' לקמן במאמרים לשבעות משנת תקפ"ח ד"ה השמים מספרים וכו' בזה.

אחז"ל על הר ליון לכן מלכער פטורה ועוד דפ"כ צודאי דומה הכל שהרי אומר לי צני אהה ולא לנכונה ורק היו"ם ילדתיך (ילדתיך הולדות של לדיקים מלוא ונע"ט) היו"ם ד"קא ולמחר לקצב שכרן וק"ל:

בנחמיה (ח' י"ד) וינאלו כחוצ צתורה וגו' אשר יסעו צכ"י צקוכות וכו' ואשר יסעו וכו' לאמר לאו ההר וכו' לעשות קוכות ככתוב ויעשו כל הקהל השבים וכן השצי קוכות ויסעו צקוכות כי לא עשו ומימי יהושע צ"כ כן צכ"י עד היום ההוא וגו'. וי"ל טו"ב א) ואי קוכות ככתוב דקאמר הלא די צאונרו עשו קוכות. צ) ואי וינאלו כחוצ צתורה. ג) והוא תמימה הש"ס צעירוכין ל"צ ע"צ וכו' מימות יהושע צ"כ לא עשו קוכות ח"י. וצ"ל קו"י [שם צנחוני] וציא ירושלמי דאמר על פסוק זה והרצן מאצותיך (כל"ס). אצותיך לא נתחייבו אלא לאחר י"ד שנה ואח"כ כיון שנכנסתם נתחייבתם אצותיך לא נתחייבו עד שקנה בלה ואח"כ ראשון ראשון קונה ומתחייב ע"ש. ונשנוע שגירסת הירושלמי הי' צקרא כי לא עשו בימי יהושע צן נון שגם צימי יהושע לא עשו כן, אצל צמקרא שפנינו כתיב מימי ונשנוע שצימי יהושע מיהת עשו*) ומ"י דברי ירושלמי לריד צאור ונ"ט לא נתחייבו צקוכות עד אחר י"ד שנים ועד שקנו בלה ומה ענין קוכות לא"י והיא נומלות שאינן תלויין בארץ. וי"ל ע"ד דרוס כן, דאמרי צמקי קוכה כ"י ע"צ דק"ל לר"י קוכה שאולה פסול וה"ה לשותפין כמ"ס חוקי שם ד"ה כל האזרח, ומכונים ילפי מדכתיב כל האזרח צקראל יסעו צקוכות ש"י סכל ישראל יולאים צקוכה א' ור"א האי ונצעי' לי לגר שנתגייר צנתי"ס דק"ל אין עושים קוכה צחש"י וקו"י דגר שנתגייר עושה קוכה צחש"י מדכתיב חג הקוכות חעשה לך ז' ימים קוכה הראוי לז' ימים צעי' ואין עושים קוכה צחש"י וקו"י דגר שנתגייר עושה קוכה צחש"י ולרצון לא אלטריך קרא לגר שנתגייר וע"כ לרצות שותפים אחא ע"ש, וע"ש עוד דף כ"ג ע"א דמאן דק"ל קוכה הראוי לז' צעי' דירת קצע וגו' דפנות כהלכתן, וה"ה לר"א לפי הכ"ל, וע"י להדיח שם ז' ע"צ דר"א ק"ל דירת קצע צעינן. ואח"כ שם ו' ע"צ ומאן דצעי' ג' דפנות שליונות ק"ל יס אס למקרא וקרינן קוכות מלא ע"ש. והא"ש דצימי יהושע עד אחר שחלקו הי' הכל צשותפות ולא נתחייבו צקוכות דשותפין פטורים, אך כקצא עזרא שדרס וחקר אומיות התורה וחיצר המסרה וע"י צית רענן פ' כל"ס שפי' על ירושלמי הכ"ל שאלו הי' יהושע קיים הי' כפוף לפני עזרא, ומלא עזרא כחוצ ד"קא שנתצח חסר וליוה שיעשו קוכות ככתוב פ"י יס אס למסרה וקג"י צצי דפנות ולא צעי' דירת קצע וא"כ ליכא לפרושי קוכה הראוי לז' וע"כ עושים צחש"י ור"א כל האזרח ל"ל ע"כ סכל ישראל יולאים צקוכה א' ונתחייבו עתה אעפ"י שלא קנו עדיין כל הארץ, הצן כי מלפס הפנאי קרתי מאלד וק"ל:

בהפטרה [שבת חוה"מ] והי' ציום ההוא ציום צא גוג וגו' העלה חנותי באפי [יחזקאל

א"ר חזקיהו

*) ירושלמי הגי' בקדושין פ"א ה"ח ומבא ג"כ לשון הקרא מימי יהושע, ועי' בקי"ע ד"ה הקיש ובפ"י. ושם הלשון: אבותיכם לא נתחייבו אלא לאחר י"ד שנה ו' שכבשו וז' שחלקו אבל אח"כ ראשון קונה ומתחייב, ולשון ואח"כ כיון וכו' בילקוט, אינו שם ע"ש ובש"י בירושלמי וילנא, ועי' ברוקח שהעתיקתי לקמן לסוכות תקצ"ח לפי' :

(ה ו) **שחורה** אני וגו'. עד לא נמנתי. ת"ר חלף רגלי נפ"ר שנים רבות של ישראל כנה סוד השחרות הוא רמז לדין בהיותו בלתי מיתוק. במלת שחור. ש'. אלפיס דיוקין ר' אלפיס בריב"ע חז' דשחור יג' וטס סגול) אותיות המילוי דרי שחור ולריכין מיתוק וזכו שחורה אני אבל אחר מיתוקס ינאור' שהוא מיתוק גבורות ע"י ההסדים וכן בנות ירושלים שהם ז' היכלות דבריאה עם חילוחיהם שהם בנות המלכות הנקראת ירושלים של עה"צ: כהלי קדר כיריעות שלמה. בעה"ז שלמה. ד"א כהלי קדר בגלות וכתוב שנתנו עם אהלי קדר: כיריעות שלמה. לעתיד לבא:

מִיַּין מִיִּשְׂרָאֵל אֶהְיֶה: (ה) יְחֹרֶה
אֲנִי וְנָאוֹה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּאַהֲלָי

זמננה
עגל. ונאווה. זמננה
משכן. שחור"ס בגי'
זמננה עגל. ד"א
שחורה אני בגלות.
ונאווה בגלות. ד"א שחורה אני בעה"ז ונאווה לעה"ז. בנות ירושלים. אלו נשמות של לדיקים. בנות ירושלים גי' נשמות הדיקים. ירושלים חני שחורה כהלי קדר ונאווה לעה"ז כיריעות שלמה. ד"א כהלי קדר בגלות וכתוב שנתנו עם אהלי קדר: כיריעות שלמה. לעתיד לבא:

ע"ד הנסתר פירוט הגר"א ע"ד הפשט

מישרים, הוא להיות רצוא ושוב והוא כוד י"ב בקר שהתחיל הים ומישרים אהבוך הוא הים. וכן כהנים ולוים כהן ישראל כו'. ואלה הד' פסוקים הם על ד' אותיות של השם ולכן ר"ת שלי"ם שהוא אורך ודומה ונכס של החורה. וה"ם השכינה שפ"ה ולשו"ן: (ה) **שחורה** אני. ברזא דז' שהוא כולו שחור. ונאווה, ברזא דו' שנפנים הוא מאיר אור הראשון ברזא דה' שהוא ז' וה' י"ב בנות ירושלים וז"ל כהלי קדר כיריעות שלמה שהוא ז' ו' וע"ז נאמר ז"ו הסתנו לו. וז"ו היא ביה"ה שלכן היא שבעה קני מנור' והוא שבע נדחות והוא שכן המשה: **לכם כליל התקדש חג. ופסוק ב' נגד מהן חורה כנ"ל. ופסוק כג' הוא נגד בנין המשכן שהקריבו ע' פרים נגד העומר כנ"ל. ופסוק ד' הוא נגד ביאת הארץ שאז נשלם הכל. וגם הם נגד ד' רגלים הא' נגד פסח שאמרו שירס. וכו' נגד שבעות שהוא מהן חורה. וכו' הוא נגד סוכות שהוא זכר להיקף ענני כבוד שהיה חלוי בבנין המשכן כידוע. וזוהי יתורן מה שהקשו למה אנחנו עושים סוכות בתשרי כיון שהוא נגד היקף ענני כבוד היה ראוי לעשות בנין כי בנין היה תחילת היקף עננים. אבל נראה לפי שכשעשו אק הסגל וסחלקו העננים ואז נא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן ומשה ירד ביו"כ ובמחרת יו"כ ויקבל משה על מלאכת המשכן וזה היה ביו"א תשרי וכתוב ובעש הביאו עוד נדבה בבקר בבקר ב' ימים הרי י"ג בתשרי ובי"ד בתשרי נטלו כל חכם לב ממשה את הזהב במנין ומשקל ובט"ו התחילו לעשות ואז חזרו ענני כבוד ולכן אנו עושין סוכות בט"ו בתשרי. והד' משכני אהרין הוא נגד שמיני עשרת שהוא לישראל לבדו. וסם נגד הד' חושים. שיר השירים הוא נגד דבור. ישקני הוא נגד שמינה. לריח הוא נגד ריח. משכני אהרין הוא ראיה:**

(ה) **שחורה** אני ונאווה. אומרת לבנות ירושלים שהם י"ב ג' לכל לך לפי שמדמה את המלכות לירושלים שהיא מטרפולן קורא ג"כ לעלמות בנות ירושלים. שחורה ונאווה וכו'. פ"ד שארז"ל שחורה אני במראה ונאווה אני בחיתוך אברים מפני שיש ב' י"ס ויפ"מ יפ"מ הוא בגוון הוא זך נח ואדום ויפ"ת הוא החיתוך אברים כמדה, לשון ובמחוגס יתארהו. וז"ל שחורה אני במראה ונאווה אני בחיתוך אברים שהאברים נזוים במדחן: באהלי קדר אע"פ שהני שחורה כהלי קדר שם שוכנים בחוץ והם שחורים מן השמש

אַתָּה בַּחֲרַתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים,
 אֲהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ
 בָּנוּ, – וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּיִשׁוֹנוֹת,
 וְקִדְשְׁתָּנוּ בְּמִצּוֹתֶיךָ, וְקִרְבַּתָּנוּ
 מִלִּפְנֵי לַעֲבוּדָתְךָ, וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל
 וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קִרְאתָ:

שיח יצחק

אתה בחרתנו, שלשה סוגים הם, בחירה, אהבה, רצון. גדר הבחירה אשר גם אם לא ימצא הבורח את הנבחר כלצדו, אך כאשר ימצא זו אחיזה ענין לטוב נגד האחרים אשר נבחר מהם, או שיש לו תקוה אשר הנבחר יהיה לאיש חיל לימים יבואו. גדר אהבה, הוא אם אחד ימצא איש כלצדו אשר ע"י פעולותיו יקנה אהבה, על כן יש גבול לאהבה על פי מעשיו, גם יש טעם לאהבה. לא כן גדר רצון כי אין גבול לרצון, ואין טעם לחפץ, ועל כן אמר החכם (עי' עקדת יצחק שער סו) החושק אין לו עינים, כנגד מה שאמר (קהלת ג, ד) החכם עיניו בראשו. ע"כ נספר שבחי הבורא יתברך אשר בשלשה אלה התנהג עמנו, כי בתחלה ביהדותנו במצרים בחר אותנו, אם כי מדת הדין קטרג אז עלינו הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז (שיה"ש רנה פ"ג פסקא ו'), עכ"ל לקח אותנו גוי מקרב גוי בארצות וצמופתים, כאשר ידע כי אך מעיין היהינו בארץ מצרים מקום הטומאה ע"כ נשתקענו במ"ט שערי טומאה, כמו שהעיד המשורר כשזונה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות (שיה"ש ג, ב), אבל אחר שיוציאו משם תחת כל כנפיו, אז יתעורר בנו רגשי קודש אשר נטועים בלבנו מאבותינו הקדושים, וכאשר השיב למשה רבינו ע"ה בהוציאת את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה (שמות ג, יג). אח"כ בעת נטהרנו מטומאת מצרים בדם פסח וזרם מילה, אהבת אותנו עדי באלו למעמד הר סיני, ונתן לנו את תורתו, תמדה גנוזה אשר מלאכי השרת השתוקקו אליה, ובקשו אשר תנה הודך על השמים, ומה לנו כי תזכרנו, אך מרוב אהבתו אלינו נתנה לנו, ואז באלו לשלימות האהבה. אח"כ ורצית בנו, היינו שאם שעשה עמנו טובות גדולות ועצומות צמה שלקחנו לעם ונתן לנו תורה ומצוות לזכרוננו, הנה הדבר הנראה יותר חזק אשר בו נראה אותות רצונו אלינו, הוא שראתה חכמתו לתת לנו סדר המועדים הקדושים האלה, אשר יראה מהם רוב החשק כשנהיה עצורים לפניו מדי שנה בשנה כבנים הנקראים אלל אציהם לפרקים להיות לפניו בשמחה, (פירוש יוסף).

ורצית בנו, ענין הרצון מאלו כמה פעמים אחר הכעס כמו שאמר יעקב לעשו, כי על כן ראיתי פיך בראות פני אלהים ותרצני (בראשית לג, י), ונראה לו לכפר עליו (ויקרא א, ד), כי נראה עונה (ישעי' מ, ב), וכן הכונה כאן כי גם אחר שעשו העגל נחרצה להם הקב"ה ציוה"כ והשרה שכינתו בתוכם. והנה באלו הג' לשונות נגד השלש רגלים כסדרם, כי אתה בחרתנו הוא בעת יציאת מצרים כנ"ל, אהבת אותנו הוא מעמד הר סיני כנ"ל שהוא בחג השבועות, ורצית בנו הוא כפרת עון העגל והשראת השכינה, ואז בא חג הסוכות, ועל כן נאמרה בו שמחה יתירה יותר מכל המועדים.

קלאסיק בן בנו של קלאסיק

השמים, הפועלים הטבעיים. ועוד כוונות עמוקות הנעלמים ממנו, אשר הפסח הוא מטהר מעו"ג וכיו"ב. ולכן ביאשי, שטהר את יהודה וירושלים מן האשרים כו' עשה פסח לד'. ולכן מבואר מה שכתוב ולא נעשה פסח כמוהו בישראל מימי השופטים כו', ובדברי הימים מימי שמואל הנביא, כי להוראה כזו לטהר מעו"ג, שזה בעצם תקפו של עשיית הפסח במצרים אשר אמר להן משכו מעו"ג וקחו לכם צאן כו' לא נעשה מימות השופטים, שלא היה אחרי טעיות כל ישראל בעו"ג, שיבדלו מע"ג בטהרה גמורה ויעשו פסח כמוהו, ואם כי בחזקיה היה כן זה לא נעשה כטהרת הקדש, וגם לא כל ישראל רק שבט יהודה ובנימין. ולכן אחרי שעשו ישראל העגל צוה השי"ת בשנה השנית לעשות הפסח, להרחיקם ולהבדילם, ולטהרם מגלולי עו"ג והבליהם. וכן בשנת הארבעים שטעו לבעל פעור ויצמד לבעל פעור, ^{אמר ה'הפסח} צוה השי"ת לעשות פסח בגלגל, אף שהיה קודם כבוש וחילוק. והבן:

ולפ"ז הלא בני לוי אשר עליהם אמר כי שמרו אמרתך במצרים (ספרי) ולא עבדו עו"ג בעגל, יתכן לומר, כי המה פטורים מן הפסח במדבר, לכן לא היה להם לשאול מדוע לא יעשו פסח. אולם ז"א, דהא נתבונן מה שייך לשבט לוי הכיבוש וחילוק, שאינם נוטלים חלק בארץ וד' הוא נחלתו, הלא המה היו נושאי ארון ד' במדבר ועבודתן בכתף, אשר לא היה זה בארץ, אמנם עם כ"ז פטורים בכל מצות שאינם חובת קרקע, שלא נצטוו טרם כבוש וחילוק [כמו פסח לר' ישמעאל], משום שלא יתכן להבדילם מקהל עדת ישראל, וכ"ז שלא נתחייבו ישראל לא נתחייבו גם הם. וכיון שישראל נצטוו לעשות פסח, יהיה מאיזה טעם שיהיה, מפני שעבדו העגל, בכ"ז שוב גם המה חייבים בפסח,

דהוי כמו אחר כבוש וחילוק לדידהו, שאינם נוטלים חלק בארץ. וזה, שהטמאים היו משאל ואלצפן או נושאי ארונו של יוסף, שהיה בשבט לוי במחנה לויה, אמרו בחכמה למה נגרע לבלי הקריב קרבן ד' במועדו בתוך בני"י, שלולא בני"י הלא אצלינו כמו אחרי כבוש וחילוק, רק שלא הבדלנו, אולם כי צוה השי"ת לישראל לעשות הפסח למה נגרע לבלי הקריב תוך בני"י אף שאינו על כוונה אחת. ודוק. [ולזה אמר מתחלה ויעשו בני"י את הפסח בלשון נסתר ואח"כ אמר בי"ד כו' תעשו אותו כו' בלשון נוכח למשה ולשבטו הלויים]:

ויתכן, דאף דגר צריך להביא קרבן עולת העוף, זה דוקא בלא עשה פסח, אבל עשה פסח עם הצבור סגי בלא קרבן והוא כאזרח הארץ, ותו אינו צריך להביא את קרבנו ואוכל אח"כ בקדשים, כמו שישראל אכלו פסח בלא קרבן. ולכן אמר וכי יגור כו' ועשה פסח כו' המול לו כ"ז כו' לעשותו והיה כאזרח הארץ, פירוש, שמעתי יהיה ככל כשרי ישראל לכל הלכותיו בלא קרבן. ואם כי זה חדש, ולא נזכר כלל רק כן משמע ממשנה דסוף כיצד צולין, דערל גוי טובל ואוכל פסחן לערב ולא נזכר קרבן כלל. ועיין מש"כ בספר אור שמח בזה: ובגמ' שהיו טמאים שחל שביעי שלהם בע"פ, וזה ביום ההוא דאין יכולין לעשות, אבל במחר יכולין לעשות. ונתקשו הראב"ד, אמאי לא הזו וטבלו עליהן, ותירץ הסמ"ג עשין רכ"ד, דאז היה ראשון בניסן בראשון למע"ב, וא"כ היה ע"פ בשבת, והזאה דאינה דוחה שבת היה גזרה קדומה בימי משה. ולפ"ז א"ש, דרבינו תם פרק מעשר בהמה דף נ"ו פירש, דאיך היו יכולים זבים לטהר במדבר ולהזות מי חטאת על הטמאים הא אין מטהרין בזוחלין אלא פרת